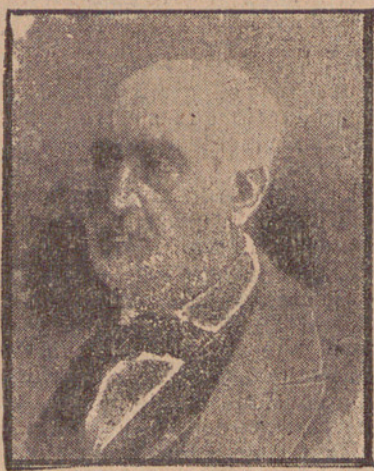

LA MÚSICA

L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya

El primer volum de «Materials» publicat

per Baltasar Samper

Manuel Milà i Fontanals

Alguns anys ençà, en una avinentesa particularment memorable i digna de solenns commemoracions, els amants de la nostra cançó popular pogueren rebre amb la més justificada alegria una bona nova: l'Orfeó Català els donava l'il·lustre patrici En Rafael Patxot i Jubert, en nom de la "Fundació Concepció Rabell i Cibils, Vda. Romaguera", a la qual tant haurà d'agrair la cultura catalana, acabava de proposar a la nostra benemèrita entitat coral l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, i li oferia la direcció de les tasques que s'havien d'emprendre per a dur a terme la bella empresa. L'Orfeó Català acceptà amb goig i amb agraïment aquesta comanda, que l'honorava com un expressiu homenatge, que tan bé encaixava amb la pròpia espiritualitat i amb els sentiments que han inspirat sempre la seva actuació, i que, concretament, fins venia a satisfer el desig, sentit amb velemència, de poder realitzar l'aplegament complet i l'estudi profund del cant del nostre poble, expressió viva de l'esperit de la terra.

La cantant Antònia Vancells i Sabatés, "Bibina", de Les Planes

Així, l'Orfeó Català immediatament convidà a una sessió inaugural de les tasques musicals, prestigioses, literàries, etnogràfiques i folklòriques catalanes, amadors i conecadors de la nostra cançó popular, als quals foren demanats consell i col·laboració per a encarrilar i dur tot seguit a bona via de realització el magnètic projecte.

Tragat a grans línies un pla orientador, fou creat, sota la presidència honorària del venerat mestre Felip Pedrell, un Consell consultiu, del qual formaren part representants de les significades entitats Centre Excursionista de Catalunya, Institut d'Estudis Catalans i Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, i al mateix Orfeó Català quedà instal·lada una oficina on immediatament es començà a treballar amb entusiasme.

Aquests treballs, que aviat obriren la més ampla i prometedora perspectiva, han anat intensificant-se, i l'activitat de l'oficina ha esdevingut complexa. Després de reunir, per a iniciar la formació de l'arxiu, totes les publicacions aparegudes de cançons populars catalanes, l'Orfeó Català aportà un fons considerable

de reculls inèdits, premiats en les "Festes de la Música Catalana" que l'entitat havia celebrat fins a la data d'inauguració de les tasques del "Cançoner": nombrosos col·laboradors d'arreu de Catalunya respongueren a una primera crida que fou feta, enviant materials folklòrics que oferiren generosament; foren convocats concursos de reculls i foren tramessos missions especials de recerca de cançons, que a hores d'ara encara continuen explorant metòdicament totes les terres de parla catalana.

Tota aquesta actuació, però, que suposa una intensíssima activitat, ha estat realitzada sense ostentació i sense reclams. Al públic han arribat només les noves lacòniques — encara que ben expressives — dels cartells dels concursos i dels veredictes, i diverses notes informatives que sobre els resultats d'algunes de les missions de recerca, han estat publicades a la "Revista Musical Catalana". Darrerament, al "D'Acti d'Allà" aparegué també una informació sobre les tasques que els recercadors de cançons realitzaren l'any passat a l'Empordà. Es comprén, doncs, la impaciència i la curiositat cada dia més desvetllada que durant aquests anys d'actuació de l'Obra del Cançoner, han hagut de sentir els qui de bon antuvi posaren esment en l'anunci de la iniciació de la gran empresa i n'esperen fruits tangibles. Apressem-nos, per això, a dir ja que aquesta legítima curiositat, filla, sens dubte, d'un amorós interès podrà restar ara llargament satisfeta. El bell volum de "Materials" que l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya ha publicat fa poques setmanes ve a oferir les més substancioses i eloqüents explicacions. Aquest volum, esplendídament presentat i que inaugura les publicacions de l'entitat, consta de dos fascicles de gran format, el primer dels quals aparegué temps enrera, sota el títol "Observacions i apèndix a notes al 'Romancerillo català', de Manuel Milà i Fontanals — Estudi d'un exemplar amb notes inèdites del mateix autor, per Francesc Pujol i Joan Puntí. Prev.

El segon fascicle, suau publicat i que motiva avui aquestes ratlles, conté "Memòries de missions de recerca, estudis monogràfics i cròniques", que signen Joan Llongueres, Higiní Anglés, Prev., Pere Bohigas, Jaume Massó i Torrens, Lluís Romen, Prev., Francesc Pujol i Joan Puntí i Collell, Prev.

Com es pot veure, no es tracta en cap de la publicació cabdal del Cançoner Popular de Catalunya. Els fascicles als quals ens referim van acompanyats d'una nota, que ens pla de transcriure a continuació, puix que en ella es fixa de manera ben concreta l'objecte i abast d'aquesta publicació. Diu així:

"L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, desitjant que no restin ignorats els treballs complementaris que forçosament han de precedir la publicació cabdal del Cançoner, ha decidit publicar-los en forma de fascicles, amb el títol genèric de 'Materials', els quals fascicles formaran volums on s'encabiran detalls diversos de les tasques en curs d'execució; s'hi estudiarien qüestions tècniques, aspectes literaris, digressions històriques, notes de folk-lore, i, encara, s'hi exposarien les impressions personals dels 'missioners' que, per encàrrec de l'Obra, han anat a cercar cançons per terres de llengua catalana. Clourà cada volum un història de la tasca feta.

D'aquesta manera tothom podrà compartir amb nosaltres els goigs i les dificultats de l'empresa.

No cal, doncs, advertir que els 'Materials' no són pas el Cançoner Popular de Catalunya, en la preparació del qual es va treballant sense interrupció, sinó que, com el mateix títol 'Materials' clarament indica, constitueixen només una aplega dels estudis i observacions que serviran per a la formació del Cançoner.

No ens caldrà ponderar l'interès extraordinari d'aquest primer aplec voluminós de cròniques i estudis. Voldríem, però, fer remarcar la im-

El mestre Felip Pedrell

portància que té per tal com ve a donar diriem, un tast substancios del que serà el nostre Cançoner i una visió a bastament detallada de l'orientació seguida per l'Obra que dedica el seu esforç intens i eficaç a la bella empresa.

La publicació del primer fascicle fou motivada per una curiosa avinentesa. La troballa a la Biblioteca de Catalunya d'un exemplar del "Romancerillo català", de Manuel Milà i Fontanals, que contenia nombrosíssimes notes autògrafes i inèdites del propi autor, permeté un profitós estudi, del qual sortiren versions noves de cançons i complements de versions, indicacions d'origen i procedència de cançons, noms de col·lectors i notes biogràfiques, notes folklòriques i de caràcter divers, etc. Els posseïdors d'exemplars de l'esmentat "Romancerillo" trobaran, doncs, en aquest fascicle un precís complement a l'importantíssim aplec del savi vellafranc. Els noms dels qui dugueren a terme l'estudi i ordenació de les notes d'En Milà, mestre Francesc Pujol i mossèn Joan Puntí i Collell, Prev., són ferma garantia d'escrupolositat i d'exactitud minuciosa en la delicada i ben feixuga tasca.

El segon fascicle, que suma prop de 400 planes, és encapçalat amb un magnífic retrat de Manuel Milà i Fontanals i una documentada i ben ponderada nota de Jaume Massó i Torrens sobre la personalitat del gran crític en alguns dels seus aspectes que tenen més relació amb l'Obra del nostre Cançoner Popular.

Segueixen aquest estudi les Memòries de les missions de recerca que per compte de l'Obra del Cançoner realitzaren l'any 1922 els mestres: Joan Llongueres i Joan Tomàs; els contrades de Santa Coloma de Farnès, Brunyola, Sant Martí de Sapresa, Anglès, Sant Pere d'Oso, Les Planes d'Olot, La Sella i E. Pastoral, i Terudit musicòleg mossèn Higiní Anglés, Prev., i el doctre en Filosofia i Lletres, Pere Bohigas, per les comarques solsonina i bergadana.

En la primera d'aquestes memòries, el mestre Joan Llongueres en fa revivir tament totes les belles emocions que ell experimentà durant la seva excursió, de resultats sorprenents i magnífics. L'ambient dels llocs visitats, la caracterització admirablement perfilada dels cantaires, les al·lusions a les persones que amb llur col·laboració generosa facilitaven la tasca dels missioners, el comentari sobre el material aplegat, les observacions oportunes, sempre interessants, omplen nombroses pàgines que es fan seguir amb un goig continuament renovat. El text, a més, és esplendídament il·lustrat amb molts retrats de cantaires i una bona tria de cançons, música i lletra, mostra eloqüent de la còpia recollida aconseguida.

No desmereixen, certament, en interès i atractius les dues memòries que vénen a continuació, signades per mossèn Higiní Anglés, Prev., i per Pere Bohigas. La primera és un dietari minuciós i suggestiu de l'expedició dels dos missioners per la comarca solsonina. Mossèn Anglés hi reflecteix ben al viu les vides impressions recollides durant l'excursió, que es feu sovint força penosa, però que donà també uns resultats excel·lents quant als materials arrellegats, abundosos i de qualitat molt remarcable, a jutjar per les mostres de melodies i de lletres de cançons que, intercalades en la Memòria, la il·lustren escament.

Hi ha també en aquest dietari amenes descripcions dels llocs visitats i observacions d'una importància evident sobre els cantaires i, en general, sobre els naturals de la comarca esmentada.

La memòria d'En Pere Bohigas sobre l'enquesta per la comarca de Berga conté també una relació detallada i una suma d'observacions utilíssimes, des de tots els punts de vista. El profit de les tasques dels dos recercadors en aquesta part de la muntanya catalana fou ben considerable i compensà sobradament les fatigues de "llargues caminades per paisos abruptes i per mals camins", i pogué fer oblidar, sens dubte, als qui amb admirable devoció sabien aportar llur preada col·laboració a la benemèrita Obra del Cançoner, tots els incidents desagradables que en el curs de les dues missions realitzades es multiplicaren. Remarquem només que el

total de cançons recollides — tonada i lletra — per mossèn Anglés i En Bohigas per les terres de Berga i Solsona, fou de 1083.

Evidentment, és trist de constatar, a través de les impressions anotades en aquestes cròniques, que la vida de la nostra cançó s'ha extingit gairebé completament en algun dels llocs explorats. Són molts, però els pobles que, sortosament, conserven encara avui ben ufanosa la tradició del bell cantar, i sembla a bastament comprovat que l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya arriba prou a temps de recollir un ric tresor.

Després de les Memòries de missions de recerca a què ens hem referit, trobem en el fascicle una importantíssima monografia de mossèn Lluís Romen, Prev., sobre "La versió autèntica dels Goigs del Roser de tot l'any".

No podríem sense estendre massa aquestes notes nostres, donar una idea completa del dens i substancios treball de l'excel·lent musicòleg, organista de la Seu de Vic.

Partint del fet que el poble canta els Goigs del Roser "harmonitzats", mossèn Romen enuncia la seva tesi: "Naturalesa harmònica dels Goigs del Roser", i la demostra en el curs del seu admirat estudi, amb una argumentació sòlida i ben fonamentada, rica d'observacions agudes i de deduccions convincents, que palesen prou un sentit crític de primer ordre i una preparació tècnica de rara perfecció.

Després de fixar el concepte de la popularitat en l'art, parla mossèn Romen dels elements naturals de la cançó: melodia, ritme i modalitat; de la preponderància purament melòdica en el caràcter de determinades tonades — i aquí troba bona avinentesa per a dedicar al cant gregorià una pàgina ben interessant —, i oposa, damunt, de la preponderància de l'element harmònic en la melodia dels "Goigs del Roser"; s'estén en l'anàlisi i estudi a fons d'aquesta melodia i les seves variants, i acaba proposant la versió definitiva, harmonitzada.

63 exemples musicals acompanyen aquest notabilíssim estudi, que, si no coneguéssim ja les belles qualitats del seu autor, bastaria per a fer-lo considerar en un dels primers llocs entre els nostres més caracteritzats i competents musicòlegs.

En celebrar-se l'any passat a Viena el Congrés d'Història de la Música, en commemoració del centenari de la mort de Beethoven, l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya hi trameté un delegat. El mestre Francesc Pujol, de l'Orfeó Català, fou el designat per a portar aquesta honrosa representació, i la ressenya detallada de tots els actes celebrats durant aquell Congrés figura en el Volum de "Materials" a què ens referim. A continuació és reproduïda la comunicació del mestre Pujol, llegida al Congrés en la qual es féu admirablement una visió del que és i representa l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, del curs i estat de les tasques; del mètode i organització del treball i dels materials reunits a l'arxiu — que arri-

El cantaire Genís Tarrés i Arnau, de Les Planes

havan aleshores, diguem-ho tot passant, a la formidable suma de vintidoc mil documents.

Per a il·lustrar aquesta comunicació, fou editat un opuscle que conté 45 melodies de cançons, triades entre les millors dels reculls que l'Obra posseeix, i un "Contrapàs llarg", recollit a Sant Vicenç de Torelló, que és, sens dubte, una de les peces més importants que han entrat fins avui a l'arxiu del Cançoner. Cal remarcar l'excel·lent i interessantíssim estudi que el precedeix, fet pel mestre Francesc Pujol, al qual es deu també l'anotació de la llarguissima i magnífica melodia.

Aquest opuscle, que fou repartit a Viena als congressistes, musicòlegs eminents de totes les nacions que, amb rares excepcions, hi eren representades, figura també reproduït a continuació de la ressenya i de la comunicació esmentada. No cal dir que és un petit Cançoner selectíssim, mostra excel·lent i colpidora de la nostra música popular.

Hi ha encara en el volum de què parlem un altre notable treball de mossèn Higiní Anglés, titulat "El mestre Pedrell i la cançó popular". És una semblança del nostre gran músic bellament traçada per qui, evidentment, millor podia fer-ho. Mn. Anglés ha evocat amb amor i amb emoció sincera la gloriosa figura del qui fou animador incomparable i il·luminat precursor de l'activitat musical d'avui, i aquestes pàgines i el retrat del mestre que les acompanya, representen un delicat i fervorós homenatge de l'obra que ell presidí en vida i honorà amb el seu prestigi.

Clon, finalment, el fascicle, una "Crònica de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya", anys 1921-22, re-

dictada pel secretari de l'entitat, mossèn Joan Puntí i Collell, prevore.

L'explicació de les tasques realitzades durant aquest primer període d'activitat de l'Obra, relació ininterrompuda de fets i enumeració de dades, és un tema prou suggestiu perquè la lectura d'aquesta crònica es faci amb un interès que no decau un sol instant. Hom hi troba, però, encara un goig particular per l'exquisida traça que l'autor ha sabut mostrar en lligar tots els fets en la seva narració i comentar-los discretíssimament.

Són reproduïts en la Crònica alguns documents especialment interessants per a la història de l'entitat, i destaca entre aquestes reproduccions el fotograt d'una cèdula d'arxiu — anvers i revers — totalment ocupada per la tonada i la lletra d'una cançó.

Aquesta esplendídam inauguració de les publicacions de l'Obra del Cançoner marca una data que no hauria de passar desapercibida a cap dels nostres bons compatriotes. El primer volum de "Materials" diu ja expressivament la transcendència de l'empresa iniciada sota els millors auguris; i els qui se'n captuin bé, no deixaran, ben segur, de mirar amb admiració i amb profunda reconeixença la intel·ligent i generosa actuació que l'haurà fet pràcticament possible.

BALTASAR SAMPER

NOTES OFICIOSES

ORFEO SCHOLA CANTORUM DE GRACIA

El propiament disabte, dia 21, a les deu de la vetlla, l'Orfeó Schola Cantorum, de Gràcia, inaugurarà el seu nou estatge social del carrer de l'Escorxador, 19 i 21, amb un important concert per les seves tres seccions, amb la cooperació de la "Cobla Catalana", sota la direcció del mestre Isidre Molas.

El programa del concert està integrat per obres dels mestres Murrer, Millet, Pérez-Moya, Lambert, Moles, Sant-Saens, Clavé i Vives; finalitzant amb la "Sardana dels blats", de Moles per a cor i cobla.

La "Cobla Catalana" interpretarà uns sardanes de concert, ultra l'audició amb la qual acabarà aquest important acte.

Les entitats que no hagin rebut les corresponents invitacions poden car-se per invitades.

Les Lletres

REVISTES

"Crític" (any IV, núm. 13). Publica un admirable sumari que els nostres lectors ja coneixen. Encapçalat el número un dels i lluminós assaig del P. Miquel d'Esplugues sobre "Filosofia d'Amenitat i Sublimitat. (Creació i evolució)".

El problema de l'origen de l'home és, segons el P. M. d'E., un dels punts bàsics de la filosofia. Si hom no se'l planteja sovint no fóra digne del nom de filòsof. Ara bé, la idea de creació és una "glòria suma de la filosofia cristiana", d'aquesta filosofia "d'amenitat i d'enjouement, science gaie tant que sublim", a què Joubert es referia. Fidel a la seva escola, el P. M. d'E. posa, doncs, de bell nou, entre nosaltres, el tema polèmic de creació i evolució. El tema és acarat, il·luminat, successivament, amb d'altres sectors de la filosofia. Cosmològic, antropològic, teològic, evolucionista, prehistòric, etc., serveixen al P. M. d'E. per a enfortir la idea de creació.

"L'ideal — diu l'il·lustre Pare caputxi — fóra una fusió harmònica, no pas de creació i monisme evolucionista, antitètics com llum i tenebra, sinó entre el concepte cristià de creació i el concepte racional d'evolució. Racional, no racionalista."

"Però l'evolució és relativa. L'absurd de l'evolucionisme consisteix a voler fer absoluta una cosa relativa essencialment."

"I a la prehistòria, insegura i caòtica (el monisme evolucionista), gosà pidolar llum contra la idea resplendentíssima de la creació. Es encendre un llum per a il·luminar el sol."

"Un dels pecats més greus de la ríndia moderna és haver-se deshumanitzat."

Els paràgrafs que acabem de transcriure mostren prou bé l'esperit precís i ample, optimista, generós i gai que hom troba a cada línia de l'assaig del P. M. d'Esplugues.

"Revista de Occidente" (any VI, núm. 60) — Hi hem llegit alguns excel·lents articles: A. Espina, "Momentos de Goya"; P. Bosch Gimpera, "Problemas de la colonización fenicia de España y del Mediterráneo occidental"; B. Jarnés, "Sherwood Anderson"; i notes interessants. Les formes noves de l'art, de la crítica, de la filosofia, troben llur camp acollidor en "Revista de Occidente", tan europea.

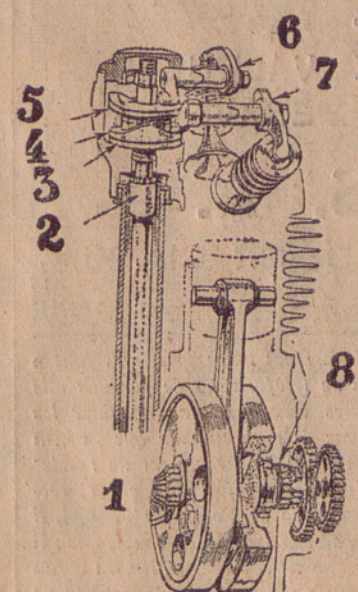
M. Fernández Almagro, publica en aquest número una nota intel·ligent, acurada, sobre la invasió fenicia de 1823.

"Heu-vos ací un problema: com una nació alçada en armes contra el francès en 1808, el rep i aclama en 1823. I heu-vos ací un bri de solució: el francès de 1823 no solament respectava el Rei d'Espanya sinó que el restablí en la plenitud del seu poder. I el Rei, purament i simplement, el Rei "neto" importava més que res: més que la sobirania de l'Estat o la sobirania nacional, més que la inviolabilitat del territori, més que la pàtria mateixa, a penes concebuda com una cosa distinta a la vinculació d'una dinastia."

No són, aquestes paraules de Fernández Almagro, una amarga i lúcida observació de psicologia d'un poble?

T. G.

Comandament de và vules "Camshaft" en els motors d'explosió

En el desenrotllament del motor l'explosió i en particular en el d'un sol cilindre, s'observa la tendència, gica per altra part, d'obtenir un rendiment cada vegada superior en l'augment del nombre de revolucions. En les motos principalment, on el motor d'explosió d'un cilindre alimentat amb benzina ha trobat la màxima aplicació, és on aquesta tendència s'ha manifestat amb més agudesa. L'espai i el pes, limitats per consideracions d'ordre pràctic i experimental, han obligat a trobar una potència cada cop més alta, no en l'augment de cubicació del motor sinó en el seu règim elevat.

Després dels motors amb vàlvules al costat, voltant a 2000 tords per minut a màxim, es construeixen els motors amb vàlvules a la culata comandades per tiges o balancins. En evitar als gasos un recorregut amb masses colzes, es permet que l'admissió i l'expulsió dintre la cambra de la culata s'efectuï en menys temps que en els tipus amb les vàlvules al costat, d'on uns tres mil revolucions i més són aconseguïdes en els motors considerats com a ràpids.

Per sobrepassar aquest límit ha calgut vencer uns dificultats que a primer cop d'ull semblaven irresolubles. Totes les tiges de vàlvules, de qualsevol tipus que siguin, segueixen un moviment que determinen uns llebes de perfil molt estudiat. Si en un moment determinat aquell moviment no s'ajustés al perfil, el moviment del motor es trobaria disminuït i

mai no s'arribaria al règim que l'energia específica de la benzina permet esperar d'aconseguir. En tots els motors el moviment d'elevació de les tiges de les vàlvules s'obté amb una certa facilitat, però la cursa de retrocés, degut a la inèrcia pròpia de les vàlvules, no s'adapta mai en els règims elevats a aquells perfils estudiats especialment. Amb l'ajuda de moltes molt enèrgiques s'ha provat de remeiar aquest inconvenient, però al mateix temps s'han introduït al ja complex sistema de resistències passives del motor uns nous esforços que ha de vencer el cicle motor. D'aquesta lluita s'ha determinat el límit que en la construcció pràctica poden tenir les revolucions d'un motor les vàlvules del qual, o les vàlvules, presenten amb la seva massa uns esforços d'inèrcia molt considerables en els instants de moviment fortament accelerat.

Quan d'aquests procediments hom creia haver tret tot el suc del motor de benzina monocilíndric, els anglesos van aplicar a algunes de les seves motos el moviment de vàlvules conegut pel nom de "camshaft". Fa uns tres anys que d'una manera sistemàtica uns quants constructors ofereixen llurs màquines equipades amb aquell procediment i el fet que alguns d'aquests models hagin fixat perforances superiors a les obtingudes amb els millors motors amb vàlvules al cap és una garantia de la seva eficàcia.

L'avantatge principal del "camshaft" és de reduir al mínim el nombre i la grandària de les peces sotmeses a moviments alternatius amb la consegüent disminució de les forces d'inèrcia — l'obstacle que limita el progrés de totes les màquines, les peces de les quals no es mouen sempre en el mateix sentit — i a la vegada permet posar moltes menys engranatges a les tiges de les vàlvules per a obtenir-ne el retrocés.

L'esquema adjunt dona un concepte clar d'aquest mecanisme, i evita de fer una detallada descripció:

1, joc d'engranats cònic que transmet el moviment del eix principal del motor a l'eix vertical; 2, solidari amb les llebes; 3, coixinet d'empenya de l'eix de les llebes; 4, lleba plana d'escapament; 5, lleba plana d'admissió; 6, vàlvula d'admissió; 7, vàlvula d'escapament; 8, engranatge que fa moure la magneto.

Informació catalana

* Per al poeta López-Picó són belles totes les ocasions per als seus pretexts i moralitats. En el darrer número de la Revista, a propòsit de "Aportacions literàries", escriu:

"Deixàvem passar sense comentari, tant com fou l'enganyament comentada, mesos ençà, la lletra dels escriptors russos denunciant de pretenses humiliacions, però ens semblà sospitosa com un anònim. Altrament, l'aportació directa de l'obra dels més assenyalats de les noves generacions russes, ens plaia d'incorporar-la a les nostres planes mercès a l'honor que ens fa amb les seves traduccions i interpretacions el nostre col·lega Alfred Gallard. Esmentem com una dada indispensable a tots els qui desitgen informacions precises, la lletra de Màxim Gorki a Roman Rolland, inserida a la revista Europe i traduïda al català damunt les pàgines de l'Opinió del dia 7 d'abril darrer."

Sobre les commemoracions manzonianes: "Dentre la multitud de temes que el centenari del Romanticisme ha suscitat, interessen d'una manera especial en relació amb la història de les nostres lletres modernes els que fan referència a l'escola manzoniana. Les generacions catalanes dels primers nouscents no han estat llur homenatge al Manzoni. La traducció dels Promessi, per Maria Antonia Salvà, assevala una digna fita. Li fan costat d'honor les traduccions d'homes sàcres de Guerau de Lloret i Llorenç Ribera. Volem recordar-les aquí. I volem il·lustrar aquests records amb la commemoració de la data (darreries de març de 1828) en la qual Alexandre Manzoni començà el seu estudi del romanço storico e, in genere, de l'important mistic de la Mediterrània Occidental, segons les idees d'Emile Argand, per B. Dardier i Revicars.

La traducció, com totes les que es publicaran en la Biblioteca Univers, ha estat cuidadosament revisada pel seu director Carles Soldevila.

* Demà es posarà a la venda, el segon volum de la Biblioteca Univers, Sonata a Kreutzer, de Léo Tolstoi, traduïda al català per Olga Savarin i Marçal Pinós, que es vendrà al preu de 1'50 pessetes.

La traducció, com totes les que es publicaran en la Biblioteca Univers, ha estat cuidadosament revisada pel seu director Carles Soldevila.

* Avui es posa a la venda el número 21 de Ciència, revista catalana de Ciència i Tecnologia, que conté el següent sumari:

La Paleogeografia de la Mediterrània Occidental, segons les idees d'Emile Argand, per B. Dardier i Revicars.

Els col·loids. III. Les suspensions col·loïdals, per R. Poychot i Pich.

Els avantatges de l'ala espessa en la construcció d'avions, per Marian Foyé Ràfols.

Algunes observacions geològiques amb la vengella dels sauris, pel professor Kurt Osswald, de la Universitat de Múnic.

Completen el sumari diverses notes, entre les quals esmentem: La destrucció dels icebergs i de les muntanyes de glaç mitjançant la termita; El llamp i les seves diferents formes; La possibilitat de la radiotransmissió dirigida; La radioactivitat, és d'origen còsmic? i Recerques sobre radioactivitat de les substàncies alimentàries.

Desaparegudes les dificultats que s'oposaven a la normal aparició d'aquesta revista, Ciència sortirà d'ara endavant puntualment el dia 20 de cada mes, que és la data que en iniciar-ne la publicació s'annuncia. Tenim en compte que el retard actual — mig any just — és difícil de salvar, la direcció de l'esmentada revista ha optat per començar el tercer volum amb el número anunciat corresponent a juliol, prescindint del sis quaderns corresponents al primer semestre d'encuny. Per tant, la validesa de les subscripcions que haurien de veure a partir de centre de 1925 queda traspasada de juliol de 1925 a juny de 1926.

Cançó recollida a Solsona durant la missió de recerca l'any 1922 per Mn. Higiní Anglés, prevore, i En Pere Bohigues.

LA DONZELLA DEL RÔSSELLO

Una cançoneta — jo la vull cantar
trèta d'una noia — filla d'Organyà.
Rica amor primera — l'emportes la flor,
l'emportes la palma — de tot Rôsselló.
Ella, cuina i pasta — fa bugada i tot,
ja l'ha rentadeta — en un riú bupdós,
ja l'ha aclarideta — en un jardí de flors,
ja l'ha plegadeta — en una capsa d'or.
Cada plec que hi feia, — un sospir o dos:
son pare l'escolta — detras del balcó:
— Què sospires, filla, — què sospires tu?
— Bé ho sabeu prou, pare, — bé ho sabeu prou vós
que me n'heu casada — amb un malairos.

**USEU SEMPRE
ELS DENTIFRICS
D.
PIERRE**

LA PUBLICITAT

ANY L.—NUM. 16,939.—PREU: 10 CENTIMS

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: PLAÇA DE CATALUNYA, 3.—TELEFON 1451-A

BARCELONA, DIUMENGE, 22 DE JULIOL DE 1928

TALLERS D'IMPRESSA: CARRER BARBARA, 11 I 13.—TELEFON 1316-A

*Gran estada
amb el Pòp
Gran Camarero*

CRONICA

La inestabilitat dels Governos

Una de les principals acusacions que hom fa al règim parlamentari és que provoca a cada punt crisi ministerial i canvis de Govern. En aquestes condicions, es diu, els Governos són generalment de curta durada i els és difícil de resoldre els grans problemes nacionals.

L'acusació és, fins a cert punt, fonamentada. No serviria de res la fraseologia que volgués negar aquest defecte evident del règim parlamentari. El nostre parer és que els sostenidors del parlamentarisme — o millor dit, els seus explotadors — tenen una gran part de culpa en el descrèdit que ha caigut sobre el règim parlamentari, descrèdit que ha permès l'ofensiva dels elements antidemocràtics i antiliberals.

Les repetides crisis ministerials, els Governos-llampecs, les petites i sorolloses lluites de partit i de grup, produeixen damunt l'opinió un efecte depriment primer, i revoltant després. I quan els pobles travessen un període de dificultats econòmiques i de trontoll moral, és encara més perillós el joc de la baixa política i l'espectacle de les maniobres parlamentàries.

La inestabilitat dels Governos dins el règim parlamentari és deguda, en aquests temps, a dues causes principals: la multiplicació dels partits i grups polítics, i l'aplicació del sistema de la representació proporcional. Cal advertir que, en això, la representació proporcional no té una culpa pròpia, puix que és limitada a reflectir, com un mirall, l'estat de fragmentació de les agrupacions polítiques i socials. Els qui es basen en aquest fet per a combatre el sistema proporcionalista fan com aquells que voldrien suprimir l'aplicació del termòmetre alínic per a evitar que aquest assenyalés la febre.

Però aquests fets no tindrien les conseqüències lamentables que tenen sovint, si en els partits democràtics i en els grups parlamentaris hi hagués un més viu sentit de la responsabilitat i si llurs homes posseïssin les consideracions del bé públic per damunt de les passions i dels interessos personals. En el fons, el mal del parlamentarisme ha vingut de la desmoralització dels polítics. El règim democràtic té un punt feble, que constitueix ensems una de les seves glòries: i és que necessita un més alt nivell ètic en els polítics i en el poble, en els governants i en els governats.

Els perills de la inestabilitat dels Governos són més accentuats en els temps d'ara, perquè hi ha a tot arreu qui està a l'aguait per a llançar-se a l'assalt, si es presentés l'hora oportuna. Per això fa angúnia de veure que a França, a Bèlgica, a Alemanya, a Polònia, a Iugoslàvia i a molts altres Estats, hi ha polítics que encara s'entretenen imprudentment en els vells jocs de les traves i les intrigues.

Un diari francès d'esquerra, i ben d'esquerra, *La Volonté*, es planyia dies enrera dels apetits personals que es dirigeixen a provocar crisis ministerials amb l'esperança d'ocupar alts llocs i d'aconseguir avantatges. "La malaltia de la inestabilitat", escriu *La Volonté* — és una cosa tan greu, en una època en la qual cal construir, i per tant "durar", que hauríem d'esforçar-nos a guarir-la." Dels propis partits democràtics depèn avui, en molta part, que la present crisi de la democràcia es resolgui aviat i favorablement.

A. ROVIRA I VIRGILI

ELS PEIXOS DE VERSALLES MOREN EMMETZINATS

Paris, 21. — A l'estany anomenat dels Suïssos, situat a Versalles, han aparegut unes dues tones de peixos emmetzinats.

La pudor d'aquells animals podrits i amb el ventre inflat, era insuportable i han hagut d'ésser retirats aviat per a evitar greus danys.

Quant a les causes a què pugui ésser debut semblant fenomen, sembla que hi ha diverses hipòtesis, una de les quals és la que les plantes d'aquell estany es descomposen i destilen matèries tòxiques que emmetzin l'aigua i maten els peixos, particularment quan, com ara s'esdevé, el procés químic-biològic d'aquesta descomposició ve ajudat per l'alta temperatura de l'ambient.

Es recorda que ja en altres ocasions s'ha produït aquest fenomen i

que l'abat Lecop procedí en certa ocasió a desinfectar l'estany per mitjà d'un procediment el secret del qual posseïa aquell sacerdot i que, mort el pare Lecop, cal renuncià al seu reialme, per ignorar-lo.

La solució més ràpida, però molt costosa, sembla que podria ésser la de buidar l'immens estany i procedir a una curiosa neteja de les plantes del fons.—Fabra.

EL CONGRES CONTRA EL CANCER

Londres, 21. — Ha acabat les sessions el Congrés Internacional contra el càncer.

Hi han estat representats divuit països.

Els doctors Goyanes i Aguilera, president i secretari, respectivament, de la Lliga espanyola contra el càncer, han convidat els seus col·legues a celebrar a Madrid la vinent reunió, que se celebrarà en 1930. — Fabra.

Manchester

Els anglesos comencen a preocupar-se seriosament del perill que, segons ells, amenaça el paisatge rural d'Anglaterra: la invasió urbana i fabril.

Per als qui, com nosaltres, no han pogut fer-se càrrec de les etapes recorregudes ja per aquests invasors armats de xemeneies i atxerats en rengles inacabables i uniformes de cases de rajola, la preocupació sembla una mica exagerada. Per a l'anglès sensible qui proclama, com mister Baldwin pocs dies ha, que Anglaterra és el país més bell del món, i sap que allí on ara admirem tal ferrenya alineació de coberts i xemeneies, hi havia, no fa tant de temps, unes prades ondulant, on es disseminaven roturs vastos, cases petites, moltons calmosos, vagues praderies, cavalls de potes amples i peludes; unes prades per on s'alienen un riu tranquil i una carretera bressada; el perill existeix realment i cal fer alguna cosa per tal de procurar salvar-ne, almenys, indrets camperols privilegiats.

Si a alguna banda d'Anglaterra la invasió ens sembla manifesta, és en el recorregut d'una cinquantena de quilòmetres que separa Liverpool de Manchester. No que el paisatge rural no aguantí encara ferm l'escomesa del paisatge fabril, però aquest s'insinua arreu, adés proper, adés lluny, amb fumeres blanques o negres, de vapor o de fàbrica, de xemeneia metàl·lica o tenora. Sembla, algun moment, que la pau dels camps va a reneixre totalment, lliure de l'amenaça: la darrera fumerola, el darrer fum fabril, van a amagar-se a l'horitzó; però encara no heu acabat de perdre'ls de vista que tot un exèrcit s'insinua, lent i solemne, segur de la victòria. De vegades, és gairebé una irrupció brutal, com en arribar a Washington, amb les seves manufactures de cotó i de fil, de ferro i de vidre, amb la negror de les seves cases i la desolació dels seus carrers, amb el seu fúnebre joc d'aigües treballades sofertes, d'una verdor negra, expressives com rostres humans, Washington dona, en travessar-lo, la impressió d'ésser una de les ciutats més horribles d'Anglaterra. M'han assegurat, tanmateix, que en tot cas, és una de les més prosperes.

Una impressió semblant d'irrupció, però més preparada i sobretot més en gran, amb una mena d'orgia de desferres, de carbó, de vagons, d'aigües brutes, de xemeneies, de coberts i de fum, produeix l'arribada a Manchester. La boira o la pluja relleiguen el conjunt, entenebrint-lo i enfortint-lo al mateix temps. Cal recordar que Manchester és una de les ciutats on plou més d'Anglaterra. Gents de Liverpool us en parlen com d'una ciutat inhabitable. I, de fet, es pot esdevenir que sortiu amb sol de Liverpool i que arribau amb boira a Manchester. Es pot dir que és pot dir. Endemés, de les tres grans ciutats industrials i mercantils del Nord, Liverpool té el riu Mersey, ample i solemne; d'aspecte marítim, on s'arreglen els docks; Glasgow té el Clyde, amb el prestigi de les seves drassanes i de les seves ribes pintoresques; Manchester no té sinó les aigües brutes — si allò pot anomenar-se aigua — de l'Irwell que zig-zagueja entre Manchester propiament dit i Salford, acanalat, repugnant, amagant la vergonya de la seva lleteria per darrera les cases. Mirant-lo des d'algun dels nombrosos ponts que el travessen, hem pensat més d'un cop que aquest riu potser si que valdria la pena de convertir-lo en subterrani: al cap i a la fi, el pobre no és sinó una claveguera.

El mateix es pot dir dels dos petits afluent de l'Irwell el Medlock i l'Irk. Però, cal recordar, en honor d'aquests tristos corrents fluvials, que ells donen vida al Manchester Ship Canal, obra portentosa que ha fet de Manchester, ciutat interior, un dels ports més atreïdats de la Gran Bretanya. En arribar-hi us sorprenen de veure, gairebé dins la ciutat, vaixells d'un tonatge important. Per on diables han remuntat fins a la capital industrial d'Anglaterra? Han entrat pel Crosby Channel, han pujat amunt pel riu Mersey, han passat de llarg davant Liverpool i Birkenhead, i s'han entorrit pel Canal de Manchester, que té més de cinquanta sis quilòmetres de llargària.

La sensació de fortor i d'intensitat de vida que dona Manchester en arribar, no s'esvaeix molt ni poc en endinsar-vos-hi: Carrers com Market Street, Piccadilly, Deansgate o London Road, tenen un ritme vigorós, potser una mica lent, degut a l'influència mateixa de la gentada i dels tramvies.

Tampoc no s'esvaeix la sensació de lletgesa. La brillantor dels magatzems, la monumentalitat d'alguns edificis, com el New Town Hall i l'Assize Court, la finor d'altres, com la John Rylands Library, arriben alguna hora a fer-vos la oblidar. Però carem sense caràcter, l'aparició d'alguns dels rius manchesterins, la visió d'alguns desgraciats monuments commemoratiu.

La fabricació del gel sec no és gens complicada; reproduïu en gran l'experiment que en els laboratoris es fa en petit. En els laboratoris de física i química es fa arribar un raig d'aigua carbònica líquida a un recipient de parets primes. La gasificació de la part que s'evapora porta, a con-

ratu, com el de la reina Victòria— dissortada arreu, en aquest aspecte— es complauen a repetir-vos sovint que tota aquella brillantor i aquella grandesa s'eleva damunt la monotonia i la lleteria. Dos bàssals d'òbit cal assenyalar, però, en aquest sovintejat recordatori. L'elementa biblioteca, d'un exequit goticista modern, i el Chetham College.

Hem trobat anglesos que han estat sovint a Manchester i desconeixen aquest Col·legi. Tanmateix és un dels recons més dignes d'ésser-hi visitats. Es troba a la vora de la Catedral— bastant insignificant — i al costat de la Grammar School, d'aire conventual, ho imaginàssiu, però, un indret tranquil i vetust. La vida hi bronz: Exchange Station, Victoria Station, l'edifici de l'Exchange on té lloc el mercat de cotó, són a tocar. Però l'ampla cort on juguen els nois — Chetham College — és per a nens òrfens i quan heu trucat a la porta de la biblioteca i heu pujat l'escala fosca i estreta que hi mena, i us hi heu endinsat, teniu la sensació d'haver lliscat, de sobte, suauement, en el silenci dels segles escolats. Llibres atapeïdes, de fusta negra, formant passadissos i cel·les, finestres que els donen una mitja llum consirosa, i que tan pensar en el que deu ésser aquesta biblioteca en els dies de boira hivernal, i desprendre's dels llibres, dels prestijis, dels pupitres, una olor de vellut i de saviesa, una olor evocadora d'Oxford.

I la sensació de contrast — potser millor, de confluència — del modern i del vell Manchester, sensació que enlloc no hem sabut trobar com aquí, no us abandona cap moment en visitar les dependències del Chetham College. La retrobeu a la sala de lectura, ornada amb retrats d'il·lustres "manchestermen", al menjador amb les taules i bancs tradicionals, al dormitori, on somriuen innumerable llets d'infant sota les altes voltes ennegrides, davant dels infants mateixos qui duen encara l'uniforme del temps del fundador, Humphrey Chetham (1631), davant la piscina on es banyen i del taller on s'imprimen els oficis.

En sortir, us veigiu de bell nou en el tràfic brogat. Però us adoneu, tot d'una, que acabeu d'afegir un tret essencial, distint de tots els altres, a la imatge que servareu de Manchester.

F. SOLDEVILA

Tu il de dietari

L'EXIT DILATA LES PERSPECTIVES

En el món de la literatura, no menys que en el de l'art, ocorre constantment aquest fenomen: els que encara no han triomfat aporquen una teoria amo te-roç intrínseca i no acmeten que entora d'ella cap salvació sigui possible; els que ja han tastat l'èxit, en canvi, aiguaixen discretament els principis i es presenten com a seguidors d'una tradició si fa no fa eterna. "Jo, un iconoclasta? Jo, un innovador desenfrenat? Fugi, home, fugi: si el que jo cerco, ja ho havia cercat Rafael Sanzio!" — diu el pintor en el primer replà de l'escala, tot contraent els músculs facials en un primer somriure de satisfacció. "Jo, un revolucionari del teatre? Jo, un trencador de molles? Per l'amor de Déu, no sigueu exagerats. Al capdavant, no faig sinó seguir la petja de Shakespeare i de Sòfocles, tanmateix co sutors que no pertanyen a l'avanguardia..." — diu per la seva banda el dramataista, l'endemà d'un gran èxit de públic.

En aquest fenomen hi ha, de vegades, un simple afer de tàctica. Hom fa soroll per esvarer l'èmfem en el moment de l'assalt; un cop a dins del castell, hom es mostra comprensiu i tractable per poder fer el fet sense gaires entrebancs. Però cal reconèixer que d'altres vegades hi ha un fons de bona fe en aquests petits canvis d'actitud; l'artista o l'escriptor en arribar a la maduresa, esvaeix les polsagueres de la lluita, descobreix les rels del seu propi art i s'adona que per damunt de totes les teories i sistemes, hi ha l'immortal parentiu de les obres mestres. Jean Moreas, va ésser en el lli de mort; on va proclamar la seva deslliurança dels feixistes d'escola: "Moderns? Antics? Tot això són besties!" La majoria dels que triomfen no s'expressen amb tanta rotunditat com aquest il·lustre gantista; però llurs precaucions, no són tan espesses que no deixin veure l'exampament de llurs perspectives.

CARLES SOLDEVILA

ELS ORFEONISTES ALEMANYS A VIENA

Vienna, 21. — A Prater, una gran multitud ha assistit al concert d'orfeons conat per quaranta mil coristes alemanys.

El president de la República, doctor Haimisch, ha presidit la festa, acompanyat del Govern. — Fabra.

L'ús industrial de l'àcid carbònic sòlid

La producció i e's avantatges de gel sec

La fabricació industrial de l'àcid carbònic líquid ha arribat a ésser una indústria important gràcies a les nombroses aplicacions que té aquest producte, ja sigui per la facilitat de transport com a gas i la seva aplicació a la fabricació de begudes gasoses o per donar gas a la cervesa, o bé a causa de la seva baixa temperatura, per a certes màquines de fer gel o aplicat directament a la conservació de productes fàcilment aviables.

No hi ha ningú que no conegui aquesta mena d'obusos que serveixen per a transportar-lo; a tot arreu se'n veuen. Tenen al capdamunt una sortida amb rosca. Ara bé, si es desentrosca aquest tub, i es deixa vessar una certa quantitat de líquid carbònic, aquest, en trobar-se a la pressió atmosfèrica, passarà ràpidament a l'estat gasós; es produirà una ràpida evaporació, que porta com a conseqüència una disminució de temperatura i aïrat es veu que la resta del líquid vessat es torna uns polvori molt blanc, anomenats "neu carbònica".

Aquesta neu carbònica, coneguda des de fa cinquanta anys, era una pura curiositat de laboratori, fins que es pensà en els avantatges que podrien tenir les grans propietats refrigerants de l'àcid carbònic sòlid. Es feren provatures a França; a Alemanya, a Anglaterra, però sigui pel que sigui, aparells imperfectes o bé el preu a què el producte resultava, el cas és que la cosa es deixà córrer.

Els treballs foren, però, repetits, no fa molt, als Estats Units, i han cristallitzat en la "Dry Ice Corporation", de Nova York, que fabrica en gran escala el gel carbònic que llança al comerç amb el nom de "dry-ice" o sigui gel sec.

Cal primer fer notar que el nom li ve de la seva evaporació en un gas sec, inofensiu en poca quantitat i sense producció de cap mena d'humitat.

La fabricació del gel sec no és gens complicada; reproduïu en gran l'experiment que en els laboratoris es fa en petit. En els laboratoris de física i química es fa arribar un raig d'aigua carbònica líquida a un recipient de parets primes. La gasificació de la part que s'evapora porta, a con-

seqüència del gran refredament, la solidificació de la resta; es recull aquesta resta, i es fa arribar aquest raig dintre d'un sac de tela.

D'aquesta manera s'obté una transformació de 10 a 15 per 100 del líquid en sòlid. Però això és extraordinàriament poc. Pel procediment industrial, en canvi, que, com hem dit, té la mateixa base, s'arriba a obtenir més de la tercera part del líquid transformada en gel sec, gràcies a un previ refredament del gas líquid.

La instal·lació industrial comprèn, de primer, els evaporadors. Són uns dipòsits de planxa de ferro, d'un diàmetre de 0,90, per una alçada de 1,50, acuradament isolats exteriorment amb suro. A l'interior de cada evaporador hi ha una camisa que va quasi fins a dalt de tot i deixa un espai anular (cilíndric) entre els dos cilindres. La part superior de la camisa està formada per un filtre de drap sostingut per un marc sòlid. Prop del fons de cada cilindre hi ha un forat d'home amb una tuberia central per a l'entrada del líquid. Aquest, refredat pel gas, és repartit damunt de la camisa interior, i la pressió de 77 quilos per centímetre quadrat, necessària per la liquidació de l'àcid carbònic a la temperatura ordinària, baixa, en aquestes condicions, a 17 quilos. L'evaporació ràpida del líquid en provoca el refredament instantani i en transforma el terç en una massa sòlida semblant a la neu. Aquesta neu, és filtrada per filtre de dalt de la camisa interna i el gas fred que es produeix baixa entre els dos cilindres per sortir per un tub que hi ha al fons. D'aquesta manera es forma una capa gasosa freda entre la zona d'evaporació efectiva i la paret exterior.

Per saber la quantitat de neu produïda es pesa l'evaporador enter, i quan la bàscula acusa 150 Kg. s'obre el forat d'home i es fa passar el contingut a uns molinos d'acer que es porten a les premses hidràuliques on és comprida la neu.

Quant al gas fred que prové dels evaporadors a una pressió de 700 grams per centímetre quadrat, aproximadament, travessa un commutador de temperatura en el qual

COMENTARIS

Les missions de l'esperit

Dies enrera, des d'aquestes mateixes pàgines, Baltasar Samper explicava l'abast de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya i el contingut del primer volum de "Materials" publicat per l'esmentada institució. L'article del nostre company haurà fet adonar, sens dubte, a molta gent, de la seriositat i transcendència d'una empresa que es posa com a fi l'inventari rigorós de la cançó tradicional catalana. Allò que Milà i Fontanals i Aguiló iniciaren amb esperit renaixentista, és reprès amb el mateix esperit per nuls tan doctes com entusiastes. Poetes i músics, etnògrafs i historiadors, s'escampen per les terres catalanes, on nodriran llur herbari ja opulent amb les flors violades de la cançó. Missioners de l'esperit, amb ells és acompanyada una bella tasca: la de salvar un tresor espars, amagat de mil perills. El pugem a ran de terra, solfiquem, per fer-ne plaer i lliç, alhora.

El Cançoner Popular no es limitarà pas, en efecte, a delectar els amadors de la música i de la poesia. Serà, talment, Museu o Biblioteca, abeurador d'esperits triats, que aniran a cercar en el temple de la cançó tradicional elements que puguin "servir" llur inspiració dalerosa. Les nostres arts tindran, doncs, en el Cançoner, una documentació viva i eficaç.

El primer volum de "Materials", on són transcrits, en mig d'altres textos interessants, les memòries de P. Bohigues i Joan Llongueres que donen compte dels resultats de les recerques, és un bon averany. Hom hi entreuu la vastitud de l'Obra. Només subratllarem, per exemple, el nombre de melodies recollides pels senyors Bohigues i Anglès, en dues breus etapes: 1.083.

El Cançoner serà, tot ho fa creure, un monument grandios i ric de sabor. Caldrà treure'n el profit possible, per correspondre a la generosa actitud del Mecenas de l'Obra. Si, com diu Josep Pla en el seu recent llibre sobre Cambó, d'un pagès del Vernet, examinat per quatre artistes, en sortiren les idees essencials de "L'Aveng", pensem quines perspectives són obertes a la cultura pàiral amb l'Obra del Cançoner Popular. — T. G.

refreda el líquid carbònic abans que aquest entri a l'evaporador. Aquest refredament del líquid és indispensable per a fer la preparació del gel sec econòmic i interessant des del punt de vista comercial.

Un cop premsada, la neu carbònica, a una pressió de 35 a 36 Kg. per centímetre quadrat, queda transformada en blocs de 19 a 20 Kg. que amb la seva serra elèctrica es fan del tamany convenient per a l'ús al qual són destinats.

QUINS AVANTATGES TE AQUEST GEL?

Actualment el gel sec ha de venir a resultar a un preu com deu vegades el del gel d'aigua; però fins i tot així, presenta grans avantatges sobre el gel corrent.

En abandonar el fred a l'aire lliure, el gel carbònic passa directament de l'estat sòlid a l'estat de gas sense passar per l'estat líquid.

Un quilogram d'aigua carbònica absorbeix en aquesta transformació unes 152 calories, en passar a l'estat de gas a 0 graus, mentre que el gel d'aigua no absorbeix més que vintanta calories en fondre's a zero graus, i és impossible de fer evaporar l'aigua perquè la pressió de saturació del vapor d'aigua a aquesta temperatura, és molt baixa. L'enorme calor latent continguda en l'aigua líquida no es pot utilitzar i l'aigua de fusió és aleshores un residu, molest que fa malbé la mercaderia i allò que la conté.

L'evaporació directa de l'àcid carbònic sòlid en gas és molt interessant des del punt de vista de la refrigeració de les cambres frigorífiques i dels vagons refrigerants. El gel serveix d'acumulador de fred, però el gas que en surt és el vehicle ideal d'aquest fred i un agent molt còmode en la major part dels casos, puix que obra sense intermedis costosos.

L'atmosfera de l'espai refrigerat és constantment renovada per gas carbònic fresc, pur i fred que, no solament no comunica cap sabor desagradable als productes, sinó que fins contribueix a la preservació de molts productes alimentaris.

En evaporar-se, el gel sec dona mig metre cúbic de gas per quilò. Aquest gas va emplenant, primer, la part inferior de l'espai refrigerat (a causa de la seva densitat superior a la de l'aire) i a mesura que s'escalfa va pujant amunt, per on s'escapa per unes finestretes. D'aquesta manera s'evita l'acumulació de tota pudor perjudicial i, a més, la calor que es filtra de l'exterior és arrossegada per aquest corrent de gas.

Amb tot i la temperatura molt baixa (la temperatura interna d'un bloc de neu és de 80 graus sota zero) la duració del producte és molt considerable. Així, un bloc de 20 quilograms posat al descobert en un aparador a mig estiu, dura unes 28 hores. En un recipient apropiat aquest gel es pot conservar durant dies setmanes.

Gràcies a la seva baixa temperatura d'evaporació, la neu carbònica és molt més eficaç que el gel d'aigua, quan es tracta de mantenir temperatures baixes, com per exemple, en el transport de productes congelats. La necessitat d'afegir sal al gel per arribar a temperatures zero zero implica, no solament un treball suplementari, sinó que disminueix el guany. Amb el gas carbònic es poden obtenir, amb bon rendiment, temperatures de 40 ó 50 graus sota zero. D'ací que l'ús del gel sec si-

gui particularment indicat per a l'obtenció de temperatures baixes necessàries per al transport de carns congelades, peix, gelats, etc.

L'èxit comença d'ésser gros a Amèrica. Un comerciant de peix a l'engròs, usa el gel sec per a trametre la mercaderia des de Nova York a Detroit. Abans necessitava unes 8 tones de gel i el 10 per 100 d'aquest pes de sal, per vagó, amb dos aturs per a renovar el gel, mentre que ara trameta la mateixa quantitat de peix amb 550 Kg. de gel sec que dura durant tot el viatge: o sigui, economia de temps. A més, essent sec aquest gel no perjudica ni la mercaderia ni el material rodant, ni els envasos, puix que no hi ha ni humitat ni salmorra en el vagó.

Un altre exemple ben típic dels Estats Units, ens el donen dues fàbriques de gelats (ice-cream), que es pot dir que és la laminadura més popular dels Estats Units. La primera d'aquestes fàbriques trameta aquest producte des de Nova York a Filadèlfia. Abans consumia 1.230 Kg. de gel d'aigua i 270 Kg. de sal per expedició, mentre que ara per a cada viatge despena només que 90 Kg. de gel sec i fa un guany en la proporció d'1 a 15.

Una altra companyia exporta aquests gelats de Nova York a Cuba. Collocada la crema gelada en uns recipients d'una mena de suro amb gel sec, l'ice-cream arriba a lloc després de cinc dies de viatge, en un estat de perfecta fredor. Per al repartiment local de petits paquets de crema gelada no hi ha res millor que el gel sec. Amb un tros de gel com el puny barretat amb el gelat, en una caps de cartó, es pot conservar intacte aquest producte, que, com tothom sap, es desfà de pressa, durant molt de temps en els de més calor.

També s'usa el gel sec per a l'expedició de paquets postals de mantega, formatge, ous, etc.

Cada dia s'usa més: serveix per al refinament dels olis, per als assaigs dels cables elèctrics a baixa temperatura, contra el corc en els dipòsits de gra, i les armes en els de llanes i pells.

Els confiters se'n serveixen per fer lligar les cremes ràpidament i els cirurgians per l'anestèsia local. Naturalment, la fabricació del gel sec no és pas encara una cosa perfecta, des del punt de vista econòmic; però quan s'hagi aconseguit perfeccionar el treball dels evaporadors i la fabricació dels blocs, es podrà fabricar a molt bon preu.

De totes maneres es tracta d'un nou mètode de producció de fred industrial, d'un esdevenidor interessantíssim.

AIRES MARSELESES
— Quin poca-solta! No se les menjava! Vés que en treia!
(De L'Oeuvre, de París.)

El lleó britànic. — Per què no deixes anar la rata xinesa?
El gat japonès. — Perquè és massa grossa i tinc poc que ella m'agati a mi.

VIDA MANCHEGA

PERIÓDICO INDEPENDIENTE DIARIO DE LA TARDE

REDACCIÓN Y ADMINISTRACIÓN
Caballeros, 4 - Teléfono núm. 20

PRECIOS DE SUSCRIPCIÓN
En la CAPITAL: al mes, 2 pesetas
En PROVINCIAS: al trimestre, 6 pesetas

PARA ANUNCIOS FÍJASE TARIFA

NUESTROS COLABORADORES

La obra del cancionero popular catalán

La canción popular catalana, tan distinta de la andaluza, la castellana o la cantábrica patentiza por su mediterraneidad, si podemos expresarnos así, aunque se dan en ella con frecuencia relativa, junto a los caracteres propios de la misma, otros rasgos por los cuales quedan manifestados en ella determinados influjos de contacto o vecindad, tanto peninsulares como continentales, y tanto antiguos que modernos.

Distínguese esa canción, también, por su abundancia, pues ya se han recogido varios millares de las mismas sin que aún se haya terminado la anotación del caudal existente.

Los esfuerzos de Milá y Fontanals con su «Romancero» y de Aguiló con su acopio de poesías populares —de las cuales llegó a reunir unas 12.000— se dirigen principalmente al aspecto literario de la canción popular catalana. El aspecto musical tiene también sus cultivadores. Pelayo Briz, autor de la obra en cinco volúmenes «Cansons de la terra», que Bretón habría de utilizar para componer su ópera «Garín», es, en realidad, el primer folklorista que aborda esta materia en gran escala. Con mayor o menor extensión aparece tratado el mismo tema, posteriormente, en diversos libros y folletos, siendo sus autores, entre otros, Pedre i, Bertrán y Bros, Millet, el Padre Suñol, Llongueras, etc. Todo ello desentona las armonizaciones de melodías populares, ya para piano solo, ya para voz con acompañamiento pianístico, ya para coro, que de todo existen ejemplos y no aislados sino abundantísimos.

Imponíase la necesidad de unificar, encauzar y metodizar los esfuerzos de los folkloristas musicales, para evitar repeticiones que son estériles y vacíos que son inevitables desde el momento que falta la unidad de dirección. Esa necesidad ha quedado satisfecha merced a la «Obra del Cancionero popular de Cataluña», en cuya creación tomó parte decisiva el Mecenaz catalán don Rafael Patxot y Jubert, y que se ha constituido hace años, bajo la dirección del «Orfeó Catalá» y con el concurso de una Comisión directiva en la cual están representados el Instituto de Estudios Catalanes, el Centro Excursionista de Cataluña y el Archivo de Winografía y Folklore, bajo la presidencia del señor Patxot.

Esta entidad viene laborando desde 1922 en la misión que se ha impuesto. Su actuación se presenta bajo tres aspectos, tan necesarios como importantes todos ellos, a saber: reunión y catalogación de los materiales ya existentes (entre los cuales figuran los 12.000 recopilados por Aguiló y los procedentes de concursos organizados anteriormente por las «Fiestas de la Música Catalana»); recogida de materiales literarios y musicales sobre el mismo terreno, en los más distantes rincones de la región, por folkloristas preparados para esas tareas; y finalmente publicación de obras relacionadas con la materia, a las que seguirá el «Cancionero general de Cataluña».

Son ya tres los tomos de «Materiales» publicados hasta ahora, distinguiéndose todos ellos por la riqueza de contenido doctrinal, la abundancia de textos musicales explicativos, y también—si de lo espiritual pasamos a lo material—por el lujo de su presentación. Esos tomos tienen un prometido de 400 páginas cada uno y merecen atención detenida, habiéndoseles dedicado las revistas musicológicas extranjeras.

El primer tomo de «Materiales» abarca los siguientes estudios monográficos o históricos: «Observaciones, apéndices y notas al Romancero Catalán de Milá y Fontanals»,

por Francisco Pujol y Puñt; biográfica de Manuel Milá y Fontanals por Jaime Massó y Torrents; memorias de las misiones efectuadas por Llongueras, Anglés y Bohigas para recoger canciones en diversas comarcas; el extenso estudio de musicología popular. «La versión auténtica de los Gozos del Rosario de todo el año» por Luis Romeu. En una monografía sobre el maestro Pedrell y la canción popular por Higinio Anglés, y la comunica con que sobre los fines de aquella institución presentó Francisco Pujol, (acompañándola de numerosos ejemplos musicales) en el Congreso de Historia de la Música celebrado en Viena en 1927 al conmemorarse el centenario de la muerte de Beethoven.

El segundo volumen, como el anterior en 1928, y acabado de estampar en el último día de este año, contiene la biografía de Mariano Aguiló, un estudio sobre cromatismo, modalidad y tonalidad en las canciones populares por Francisco Pujol, otro sobre los elementos gregorianos en la canción popular catalana por Francisco Baldelló, un artículo de recuerdos personales sobre Aguiló por Francisco Matheu, y memorias de las misiones realizadas por Francisco Barberá, Pedro Bohigas, Juan Tomás y Bartolomé Llongueras.

En el tercer volumen han tenido acogida las memorias y una selección de los materiales (melodías con su letra) recogidos en el Condado de Concañina (Alicante) por Joaquín y Justo Sansalvador; en Cervera y pueblos próximos por José Barberá y Pedro Bohigas; en la comarca de Olot por Juan Tomás y Bartolomé Llongueras y en la isla de Mallorca por Baltasar Samper y Miguel Ferrá.

Cada volumen contiene además una crónica anual de las tareas realizadas por la «Obra de cancionero popular de Cataluña» y se cierra con una serie de índices que facilitarán su labor a los estudiosos: índices onomásticos, toponímicos, de canciones y músicas populares, de corporaciones, entidades, instituciones y fiestas que se celebran en días señalados del año, índices biográficos y de grabados.

Los precedentes párrafos permiten formarse una idea del gran interés que para los estudios folklóricos presenta esta obra en curso de publicación. La falta de espacio nos impide examinarla con más detalle, contra lo que hubiera sido nuestro deseo. Para concluir séanos permitido recalcar la importancia de la «Obra del Cancionero Popular de Cataluña». Muestra viva del poder que tiene la acción cuando se pone al servicio de una buena causa y la alimenta el entusiasmo, es un espejo donde podrán mirarse, para salir sus tesoros de música popular otras comarcas peninsulares cuyo folklore corre inminente riesgo de desaparecer, riesgo al que por todas partes contribuye, cada vez con más intensidad, la difusión de rollos, discos, radio y cine sonoro, cuya acción sería bajo este aspecto benéfica si, salvado ese caudal artístico del pueblo, se le incorporase al repertorio que por todos esos medios se pone ahora en circulación a través del mundo.

José SUBIRA.

Las columnas de este diario han sido visitadas por la censura

HOJAS DE AFEITAR
LA MEJOR Y MÁS SUAVE
DE VENTA EN TODAS PARTES

LADRONES ULTRARROMANTICOS

Buscando a la Cenicienta

Lectoras mías, oíd un consejo: Si tenéis el pie pequeño y lindo como una almendra mondada y después de envolverlo en la película fina de unas medias impalpables gustáis de encerrarlo en la cáscara suntuosa de un zapato coquetón, no vayáis, por Dios, a Estocolmo, la ciudad de las siete islas maravillosas. No vayáis, no, por que allí se está dando el caso rarísimo—dentro de los raros casos de la criminalología—, de un ladrón que roba los zapatos de las mujeres, arrancándolos, al pasar, del pie de sus propietarias.

«No os horrorizáis, amigas, ante la fechoría de ese «cosecador» de jugetes femeninos que, si no es precisamente un vampiro de Dusseldorf es por lo menos un peligroso maniático original?»

Imaginad el sobresalto que sería—al subir la escalera de vuestra casa—, ver que el perseguidor que siguió vuestros pasos y al cual considerasteis sin duda el más inofensivo de los enamorados, se agacha de repente al levantar vosotras el pie y aferrándose al lindo tacón Luis XV sobre el cual hace vuestra gallardía pinitos, os arrebató el zapato de un tirón y huye con la crueldad mal intencionada y diabólica de un Mefisto de cuento galante...

«¿Qué actitud más original! El pie sobre un escalón y el zapato en la mano de un hombre raro que nunca habéis visto antes y que es seguro que no veréis después; la mirada despavorida como en un amigo de histerismo, el grito agudo en los labios, queriendo escapar como una flecha de oro y quedándose atravesado en la garganta...»

Y después, el corazón, el loco corazón siempre inocente y siempre incorregible, que se pregunta inevitablemente:

«¿Dios mío! ¿Por qué ha hecho este hombre eso?... ¿tan loco estaba por mí? ¿Hasta tal punto amaba la belleza de mis pies que no ha titubeado en arrebatarme así el estuche de la joya codiciada?»

«Oh vanidad femenina, «volvoreta» que giras al sol

No obstante, pese a todas las ilusiones floridas que hasta en mitad de un robo puede forjarse una mujer, el suceso, hay que considerar que da ciento y raya por lo novelesco a cualquier aventura de folletín.

«¿Qué raro, verdad? Y hasta un poco romántico si se quiere, y hasta un mucho misterioso y «agradable» dentro del natural sobresalto que ello provoca—como una de esas pesadillas de los sueños en que somos raptados por un príncipe que se parece al diablo, y que nos hacen despertar espantadas y pesadas un tiempo, de haber interrumpido la aventura astral e imaginaria...»

La alevosía del hombre misterioso robador de zapatos femeninos, ha conseguido en Suecia que todas las mujeres sueñen con vivir y revivir el mito de «Cenizón» y ha vuelto locas por unos días a las jóvenes de pie delicado y gracioso como golondrinas inquietas, que se han lanzado a la calle con la esperanza de ser lo bastante bonitas para merecer los honores del «atraco».

«No podrá nunca suponer el romántico despojado, hasta qué punto se ha hecho popular, interesante y deliciosamente temible, en la imaginación ilusionada y fantástica de la pobre Eva eterna!

Pero el raro personaje no se preocupa de la popularidad, y sigue actuando con incansable y sistemática galantería...

Se asegura que son muchos ya los casos, y la policía monta una guardia especial y permanente; para

proteger los piecitos amenazados de las muchachas zuecas: La patria de Nobel atraviesa hoy, con este motivo por una página de cuento de hadas. ¿Será este hombre antojadizo, nada menos que el eterno príncipe sentimental de la leyenda, y vagará por el mundo buscando a la Cenicienta disfrazada de niña «bien»?

No lo sabemos; lo que si podemos afirmar desde luego, es que no se trata de un tipo vulgar, ya que no se ha dado todavía el caso de que robe la funda de su pie a una mujer vieja, o a una jovencita de extremidades deformadas: ¡nada de eso! el ladrón es una especie de artista en su género «que busca y sabe apreciar la belleza femenina, y trabaja» limpiamente y sobre seguro, con la seguridad y limpieza de un mago escamoteador.

Zapato lindo que él ve mariposear en la calle como el pequeño relámpago de un espejuelo agitado al sol por un niño travieso, zapato que va inmediatamente a formar parte de su colección.

¿Qué hará, después, ese hombre con sus trofeos inquietadores? Querrá formar un museo para acreditar la lindeza del pie de sus compatriotas o se trará simplemente de un humorista que distrae sus ocios?

Nosotros, como románticas que somos, no quisiéramos despojar a este suceso de lo que tiene en sí de misterioso y galante, y deseáramos que el protagonista enigmático, fuese nada menos que el príncipe de Perrault.

Los hombres perversos, los hombres malditos como el «ente» ese de Alemania que mata y entierra alevosamente y macabramente a las mujeres, no tendrán jamás derecho a nuestro perdón: se trata de un subhombre muy por debajo de la Humanidad, y más refinado y cruel en sus fechorías sádicas que la última bestia de la creación: pero estos «caprichosos» de la criminalología que cortan rizos y despojan de zapato, son como un caso ultrarromántico, que ni una sola mujer se negará a disculpar...

Por eso ríen, un poco asustadas pero halagadas también las muchachas callejeras de Estocolmo: y por eso temo ¡Oh lectoras!, que a pesar de mi consejo tan desinteresado y leal, estéis soñando incorregibles y coquetas al contemplar vuestros pies en que bien podría vuestro zapato de última moda hacer un papel airoso y hasta dar «el golpe» fantástico dentro de la colección del «personaje» original.

«¿Quien sabe! Todo podría ocurrir... pues si el ladrón de calzado femenino oye hablar del celebrado pie de las españolas, es seguro que pasaremos a ser dentro de poco, las víctimas de su predilección.

Y siempre tendremos a mano una leyenda nueva y misteriosa que nos haga soñar un poco, resultando en nosotras mismas un rastro de cuento azul.

LOTA ESPAÑA.

POSTALES

SANTA CRUZ

I

Cuando se deja el tráfico de las grandes plazas y avenidas de la moderna Sevilla, y se entra en el barrio de Santa Cruz, se siente la dulce e incomparable sensación de sumergirse en un baño de silencio, de paz, de reposo, más grato para el alma que las más puras, tibias y rosadas aguas para el cuerpo. Santa Cruz es como un remanso en el río de la vida, en cuyas dulces ondas presiente el alma las eternas e inefables serenidades celestes.

II

A los pies de la Giralda, entre naranjos y jazmineros, Santa Cruz duerme un sueño rosado, como infante en las faldas maternales y si los campaniles del Giralillo repican con sus voces de plata, es como el

ESTAMPAS COOTIDIANAS

Veleidad y pintura

Una vez más hundimos nuestra mirada sobre el veleidoso, o acaso el reconstruido misterio de la feminidad... ¿Concluiremos por descubrir la esencia de su intrincada cerrazón?

Mucho lo dudo a no ser que de súbito se desarrollase en nosotros, un poderoso sentido de «orale fresca» que, embadurnado el claro espejo de nuestra consciencia, tuviese la grosería necesaria para plantar la decencia de una educación regular, por la supersticiosa incongruencia que admite la existencia del esperitismo. Entonces rompiendo el velo de nuestra decencia moral, con un golpe de audacias alquímicas y estableciendo una correspondencia entre la curiosidad de nuestro deseo vesánico, y la memoria de manes recordados con dolor o con melancolía, por supuesto, los que antes de despojarse de su envoltura carnal disfrutaron de la suavidad de nuestras simpatías; quizá por este medio de telepática comunicación, fuese posible desentrañar la esotérica esencia de la feminidad que combatimos; habida la conformidad de aceptar la inteligencia infinita, para los espíritus de la otra vida.

Si viniera en nuestra ayuda pero arrullo dulcísimo de la madre que dice el cántico no aprendido, de tiernas y suaves melodías, al niño que reposa en sus brazos.

La Giralda es como el hada madrina del barrio de Santa Cruz que vela y vigila el cristal de su sueño encantado.

III

Si es durante el día cuando os adentráis en las viejas calles morunas de Santa Cruz, de las ambrias rumbosas de agua, de los patios gorgieantes de fuentes, de las enramadas floridas que entoldan las calles, os vendrá un largo beso, suave y dulce que os refrescará la frente de ardores y calenturas. El sol rojo, que abrasa de ascuas y fiebres no llega a lo hondo de aquellas umbrías; el ruido, el estrépito de la ciudad, no llegan a quebrar la paz de aquel remanso. El barrio de Santa Cruz es fresco y dulce como un oasis; tan dulce que se sienten deseos de acurrucarse en el fondo de un patio o bajo el toldo de flores de una calle, para dormir un largo, un dilatado sueño de paz y de reposo.

IV

Por la noche, vagando por las encrucijadas de Santa Cruz, se vive el sueño de un cuento oriental. La luna bruja, maga de Sevilla, brinca gozosa por los azulejos y dibuja arabescos de plata entre los ramajes de los jazmineros. El amor vive y muere, flora y canta, hecho carne, ante las negras rejas, ante los «fierros» imponentes, terribles y simbólicos. Tras las cortinas de los patios, tras las celosías de los ventanales, cruzan semillas blancas, leves, ingravidas, como envueltas en gasas y tulés, y a veces, dos puños de fuego, ojos de mujer, os clavan al suelo como potente imán. El corazón se inunda de una dulce congoja; bellos sueños de amor pueblan la frente y el alma se extremeca, y tortura en los dulces garfios de un deseo vago de amar, de morir.

V

La Giralda es la gracia, la armonía, la perfección. Su color es moreno, como el de las mujeres sevillanas y sus líneas evocan gracia y elegancia de palmera y esbelteces de sultana. Ante ella, más que la flor del elogio brota en los labios la devoción de la plegaria. La Giralda, es como esas mujeres de belleza suprema, de belleza imponente y soberana, ante las que el hombre se humilla y enmudece de admiración. Recemos, pues, ante ella la plegaria profana del poeta:

Dios te salve, Giralda;
llena eres de gracia.

VIRGILIO SORIA.

con dulzura de gesto, Campoamor como vino don Gonzalo en el drama de Zorrilla, nuestra «telepática comunicación» resultase una postura divertida, pues seguramente el asunto tomaría la gravedad de una cátedra invertida al conocimiento que radica a nuestro modo de imaginar...

¿Como habéis imaginado a una mujer? Aquí, en esta situación cardinal de inmensa reverberación psicológica, es preciso que prescindamos de prejuicios sentimentales. Porque en cualquier orientación aducida al concepto de virtud geográfica de la sensibilidad, como primer impulso de la acción, cabe admitir en el modo de ser de la mujer, desquiciamientos absurdos en forma de verdades vivas, como paradójicas contradicciones de verdad, en carácter de volubildades indignas...

Ante todo fijemos una de las actitudes más apremiantes, que reconocemos en la vida de la feminidad en general.

Su primordial fin de la mujer, es el amor; en gradación más intensa y elevada que el hombre. ¿Por qué me pregunto, siempre hemos de mirar a la mujer dentro la luminosidad del símbolo que le exige la condición masculina, al adularla en su condición atributiva y divinizada para el amor?... La mujer a parte de su importantísima función inherente a la vitalidad sexual característica en ella del reproducir, en la vida del hogar, de la unión con el hombre, se le ha dado el nombre de «ángel tutelar...» En eso estoy conforme; hay una razón de idea pura que resume el misterio de los encantos de la feminidad sin explicar en el conocimiento, la esencia de su virtud congénita. Sin duda porque su clasificación pertenece a una ciencia que aún no se ha inventado, ni se inventará; pero no puede negarse que la poseemos.

Mil veces ha palpitado esta ciencia en la música; señal de que la poseemos en la intimidad suprema de nuestra alma, pero nunca se ha asomado al despejado ventanal de la captación del pensamiento. Esta clase de concepciones que son del dominio exclusivo de la eternidad inmutable, y que componen el seno ubérrimo del espacio en su integridad invariable, solamente ha podido expresarse sin resumirlas y sin palabras, el sonido o la música. Es decir que flotan en la diáfana del sentimiento, y por tanto no pueden participar de sustancia, sino solo de esencia.

Por eso decíamos que, en las definiciones de la feminidad cuando se trata de amor, son admisibles todas las paradojas, todos los absurdos, aunque surjan a flor de la experiencia más culta. Y no participando de materia el conducto esencial que la dirige, cuando se ahonda en su filosofía correspondiente, se experimenta la amargura que sentiría todo aquel, que dentro de la nada contenida de una circunferencia, quisiese señalar la disposición de los cuatro puntos cardinales, si dentro de la inexistencia del espacio se revela la superposición cúbica de muchos centros en cualquier sentido de la diagonal, que no existe, cuando la circunferencia no tiene ninguna posición firme...

El amor es pureza, es claridad, es bondad, es infinitud, es naturaleza, es lo que no se puede abarcar con la inspiración, y por consecuencia, faltando el poder absoluto a la inspiración que es la fuerza más potente del alma para la revelación de lo oculto, falta el concepto; porque no teniendo el quilate de la palabra no puede construirse la base, la regla, de la ciencia: en suma no se puede decir lo que es amor; pero se puede clasificar la bondad que le acompaña en sus rasgos generales.

Por tanto el amor lo concebimos

ACCIO COMARCAL

Barcelona

Redacció i Administració:

Any V

Valls 2 de Març de 1929

Núm. 194

Francesc Maspons i Anglasesell

Durant el període de conferències en el Valls Esportiu, és de consuetud dedicar el nostre pòrtic a la presentació del conferenciant de tanda.

Deixem de banda la modèstia, perquè de vegades cal passar per sobre d'ella a despit de totes les consideracions. No volem la vanitat, però sí la reconeixença de la supremàcia en l'inici d'aquestes tandes d'educació i cultura, emmenades per l'entitat Valls Esportiu en la nova era del renaixement vallenc. Sortosament elles han estat el planter d'una veritable croada de ciutadania, i les obres que veritablement valen s'imposen i triomfen. Són obres dutes a terme sense precipitacions, gairebé en el silenci i amb un fervor exemplar, que segueixen indefectiblement l'ascens propi de les grans idealitats, perquè són adreçades a una labor cultural cívica, que, ara com ara, ja té a la nostra ciutat un triomf esclatant en bé de la humana superació.

Selectes personalitats de la nostra terra han ocupat la càtedra del Valls Esportiu. El dissabte passat era En Llongueres, demà, diumenge, a les deu de la nit, serà el dilecte amic En Maspons i Anglasesell, qui amb paraula fàcil, plena de senzillesa i amara de sabiduria desenrotllarà el suggestiu tema: *Acció de la Societat de les Nacions en la vida pública*.

Nosaltres, però, gosariem a dir que En Maspons i Anglasesell no necessita presentació de cap mena. Cada dia que passa rebem proves de la seva actuació dintre el vast camp de les activitats catalanes: ell és el capdavanter de l'excursionisme, i en la presidència del Centre Excursionista de Catalunya esdevé un veritable apòstol; ell és un perseverant conreador de les lletres, i la seva personalitat no passa desapercebuda per ningú, baldament la seva modèstia l'empenyi a apartar-se dels moments sorollosos dels elogis.

Però a ell qui l'atura? El nostre gust, és clar, seria particularitzar tots els atributs que han dut a revelar la personalitat d'En Maspons i Anglasesell, precisament en una època en què tot té un impuls abastament viu, un ritme accelerat i neguits vitals que només deixen el lleure tot just d'assaborir el moment que passa, l'emoció lleugera i l'episodi fugaç. En aquest panorama de les venerables deixalles encestrals, totes les violències han sacsejat furiosament els esperits.

L'activitat d'En Maspons no té límits, tanmateix. Cada dia que passa en tenim noves proves. Però el caire més sobressortint de la seva personalitat el trobem en el seu pas per la presidència de l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència de Barcelona, i en l'estudi i ensenyament del Dret català. En cada una de les branques de les seves contínues activitats, En Maspons ha assolit èxits remarcables.

Estem convençuts que amb aquestes paraules de sinceritat ens exposem ofendre la modèstia del nostre conferenciant de demà, tot i no ésser gaire pròdigues d'elogis, els quals no escaurien gaire davant de la nostra inferioritat en definir intel·ligències privilegiades.

Però altrament, amics, no podem caure en escèptica inhibició deixant de reconèixer la bona saba, la mateixa que acaba de reconèixer la Institució Patxot. Aquesta honorable institució de cultura, glòria de Catalunya, en decidir obrir un Concurs per tal de premiar la millor obra consagrada a la influència del Dret internacional i de les institucions internacionals contemporànies sobre el Dret públic, ha escollit En Maspons i Anglasesell per a formar part del Jurat, com a únic delegat-representatiu d'aquesta institució. I En Maspons, el conferenciant que demà ocuparà la càtedra del Valls Esportiu, és el destinat, juntament amb el Catedràtic de Dret internacional de la Universitat de Roma i el Rector de la Universitat de Leiden, a fallar el premi de mil lliures esterlines ofert al millor *Tractat de Dret públic general*, que ha de donar solució als conflictes produïts per la vida real: «el dret dels pobles a disposar d'ells mateixos, la limitació de la sobrerania, l'interdependència dels Estats, els drets de les minories de raça, de religió o de llengua...»

totes les nostres entitats, ocupades per conferenciant, fins a l'extrem de creure que a Valls hi ha una passa de conferenciomania.

No cal dir, que si realment és així no trigarem a veure'n la demostració, i ben aviat, més del que ens pensem, podrem constatar la inutilitat de tanta conferència i de tant passar intel·lectuals i tècnics per les tribunes vallenques. Si, contràriament, hom reclama el concurs de gent autoritzada, en obediència a una necessitat efectiva, de trobar una millora espiritual en la insatisfacció de les coses de la vida, no trigarem a tocar-ne els bons resultats.

El dilema és aquest que acabem d'exposar. Un fenomen natural ens menarà a la constatació d'aquesta important incògnita. Tantes de conferències i tant d'afany de cultura, per força han de cristallitzar en belles iniciatives de conjunt, si els anhels són sincers. Perquè el miracle de la cultura no és altre que el fet d'ajuntar aquelles consciències que són afines i de limitar les tendències naturals dels homes.

A través de la tasca cultural és com millor ens poden conèixer els uns als altres.

Cal doncs, davant de l'actual moviment, que reclamem a cadascú sincerament, el mòvil que l'encamina a l'organització d'actes culturals, perquè, si es tractés al capdavant, d'una competència de parades fira, valdria més que pleguessin el ram, ja que poca llum aconseguirien.

Faria riure i seria indignant l'espectacle d'una competència que no tingués altre objecte que exhibir noms. La cultura local no hi ha de guanyar res en el fet de veure desfilat personalitats per les tribunes. Aquest propòsit no passaria d'oferir un espectacle més o menys atractiu i si la joventut vallenc, que tant poc rendiment dona en els afers culturals, no arriba a desvetllar-se i demostrar que, realment, recull el fruit de la lleure que venen a sembrar els tècnics i els intel·lectuals, aquests mateixos s'hauran de denar vergonya d'haver vingut a predicar al desert.

No pretenem pas que les conseqüències, siguin immediates, però el temps queda per a respondre, i ja vindrà l'hora de l'aprobació o del blasme, si el mereixen.

PERE MIALET

Conferència Llongueres

Dissabte, el Valls Esportiu, va obrir-nos de bell nou la seva actuació educativa.

En Joan Llongueres s'encarregà de principal-ne la tanda. «Pep Ventura a través de les seves tonades» fou el tema que descriví a meravella el crític musical de *La Veu*.

En el saló de l'entitat organitzadora s'hi aplegà una concurrència extraordinària. El desig de correspondre a l'encertada orientació del Valls i el prestigi sòlid del dissortat senyor Llongueres féu omplir fins a vessar el saló d'actes i totes les dependències del local.

El Secretari de l'entitat N'Isidre Fàbregues, presentà el Sr. Llongueres, i remarcà la tasca que aquest realitza en la diversitat d'activitats parcials. Retregué el seu guiatge en l'Institut de Rítmica i Plàstica. Cedi la paraula al Sr. Llongueres.

Aquest comença la dissertació amb una cordial salutació a la ciutat de Valls i a l'entitat organitzadora. Història tot seguit i a grans trets l'influència que llur tempe-

LA CANÇÓ DEL POBLE

al Sr. Rafael Patxot

De la mateixa manera que tenen tots i cada un dels pobles, la seva manera peculiar de viure, tenen també, tots i cada un, la seva ben pròpia i peculiar manera de cantar.

La cançó del poble és un fort anhel de vida; és un desig vehement de perpetuïtat. Si, espontàniament i mogut per un poderós instint, el poble canta; és perquè sent la plenitud del seu viure i en aquest sentit de plenitud deixa esplaïar, com pot i com irresistiblement necessita, el seu esperit.

Per això la cançó popular, aquesta cançó anònima i característica que corre de llavi en llavi i posa amorosa arrels en els cors, pren desseguida el trespàs, el caràcter i a fesomia del poble que la canta i és com un reflexe fidel de tot allò, bo o dolent, pur o impur, trist o alegre, que és consubstancial amb l'esperit, d'aquest, amb els seus sentiments, amb els seus impulsos, amb les seves creences, amb les seves costums, amb els seus ideals. Sentir i comprendre una cançó del poble, és conèixer meravellosament amb la pròpia ànima del poble; és trobar la revelació viva d'aquesta ànima, perquè l'ànima del poble no és altra que la d'aquells fills seus ignots, vidents apassionats, enamorats a ultrança, dotats d'extraordinària fantasia i de vibradora sensibilitat, que a través dels temps, creant, interpretant i dictant amb tan alta com senzilla inspiració, tota mena de fets, de gestes o de llegendes, han cantat constantment d'una manera expressa i directa, per a ell.

El poble té ànima quan els seus fills li donen, anònims i generosos la seva. Així podem dir indistintament: «Cada poble els seus homes. Cada poble les seves cançons. Cada poble la seva ànima».

La cançó popular, a manera de prodigi, com un fet gairebé sobrenatural, neix en un moment de revelació, en un moment d'exaltació de l'esperit; en un moment d'inspiració o en un moment de pregària. El cantaire, el rapsoda, el poeta del poble, fervent o esbojarrat, colpit per un fet sinistre o trasbalsat per un apassionat enamorament, de cara a les coses del cel o de cara a les coses de la terra, se sent un dia com il·luminat; se sent un dia extranyament encès; se sent un dia tot ple de la cançó i la cançó vessa tot d'una espontània, fresca i viva dels seus llavis. El cor es migra i es dalia i, en un suprem moment excels de deliri, en moment de subtil clarividència, en un moment de poesia perdurable, els seus anhels i els seus desigs i els seus amors que són els mateixos anhels i desitjos i amors del poble, heu's aquí que esdevenen cançó.

Com la flama arborada d'una foguera que atia el vent, aquesta cançó senzilla i encomanadissa com és, no triga a expandir-se i a propagar-se; no triga a prendre d'un llavi a l'altre.

Va i vé! Ve i va. Vola i s'aixeca; minva i decau; es deforma i s'estrefa; s'embeleix i s'idealitza. Ara pren una forma nova; ara un nou aire, ara un nou moviment, ara un nou encís. De mica en mica, d'una a l'altre ven amorosa, sembla anar perdent, la cançó, tot allò que li fa nosa; tot allò que no és ben bé essencial; sembla anar-se despullant de tot allò que no li escau, de tot allò que no la deixa volar ben lliure; sembla, en canvi, per altra part, ornar-se a l'atzar dels seus vols amb joies inefables de fantasia i enriquir-se amb infinits, meravellosos, insospitats matisos d'expressió. Va prenent les vibracions i els ritmes de cada vida, de cada esfonç, de cada alegria, de cada dolor amb els quals ella s'identifica.

Passen els dies, passen els anys i la cançó popular fa sigilosa el seu camí. A través dels segles la trobem un dia, fresca i viva, corprenadora i fidel; en les llavis d'una ma que gronxa un bressol, o en els d'un terrassà que llaura; o en els d'un veteràmer trepitjant les rajades, o en els d'una noia somnadora que fa puntes al coixí vora la mar o escabella blat de moro, plana endins.

Alegrem-nos i enorgullim-nos de trobar-la. El poble és viu mentre les seves cançons fan via. La cançó fa com el respir del poble. Mentre el poble canta és viu i cada una de les seves cançons aviva i enforteix la consciència del seu viure. Si algun dia s'estronquessin o es perdessin les cançons; si algun dia, exult d'alegria i d'aspiracions, desorientat i esmaperdut, el poble deixés de cantar; aquell dia la seva mort fora segura i inevitable; la seva perdició, la seva desfeta foren immediates.

Els instints particulars i representatius de la raça persisteixen sempre a través de totes les dominacions i de totes les decadències i a través, també, de les diverses civilitzacions. La cançó popular és pòster, la manifestació més clara i palesa, la més curiosa i singular, d'aquesta irreductible persistència.

Com més ric i abundant de cançons és un poble més acusat i fort, més definit i determinat és el seu temperament; més vigilant i atenta la seva consciència; més ferm i segur el seu esperit; més viva i poderosa la fe en ell mateix i en els seus destins. Antigament, i durant llarg temps les cançons populars foren gairebé les úniques cròniques per mitjà de les quals el poble conservava vius els records essencials dels temps passats. Avui dia, en periòdics i en impresos de tota mena, el nostre viure resta constantment registrat i comentat amb tota mena de singularitat i detalls.

¿Vol dir això que la poesia senzilla i espontània, que la llengenda meravellosa, que la cançó popular característica han finit ja la seva missió a casa nostra?... De cap de les maneres i pobres de nosaltres si així fos!... Enhorabona que la història és trobi enriquida amb múltiples i diversos documents, però la història no ho és pas tot ni és tant sols, la cosa més essencial en la vida dels pobles. Hi ha aquella ànima, de la qual hem fet esment, que va irradiant-se inlassablement i va informant l'avenir de la raça, i aquella ànima és poesia viva i és llegenda alada i és pregària encesa i és cançó ressonant i vivificadora.

Ara, com sempre, doncs, si tenim fé en la nostra ànima, hem de creure que la cançó popular fa el seu camí. Hem de procurar, ben amatents, tots, xics i grans que

CONFERENCIOMANIA

El dia 16 del mes passat tinguérem el gust de presentar Domènec de Bellmunt, el qual tenia l'encàrrec de dirigir la paraula al públic, que assistí a la sala d'actes del Centre de l'Unió Republicana. Expressarem el nostre pler de veure com retornava a l'acció una societat que acabava de passar més de sis anys oblidada dels afers als quals l'obliga el seu caràcter. Manifestàvem també la nostra disconformitat en veure triada l'època de la Quaresma, quan semblen interdites certes activitats, que no tenen res a veure amb la cultura del poble.

Doncs bé, avui, com el dia esmentat volem exposar nostres desitjos de veure

com el ministre de la cultura, no és un recurs bo per a matar el temps, quan no hi ha res més a fer. Perquè sembla que la finalitat exclusiva de les societats vallenques no sigui altre que el divertiment, i que la organització de conferències i actes culturals, sigui una activitat addicional, que passa per les actuacions col·lectives amb un aire d'interinitat.

De totes maneres, voldriem que ens fos permès de fer unes observacions a l'actual desvetllament de la ret de cultura que es manifesta. En primer lloc, voldriem escatir una cosa. Si aquesta ret obeeix a un general desig sincer, d'aducar-se i d'instruir-se.

Tot-hom coneix el procés de l'actual falaguer estat de coses. Aquest any, com cap altre, veiem les tribunes de gairebé

el faci perquè l'ànima si que és una cosa essencial; perquè l'ànima si que és el tot en el procés vital dels pobles i les ales de l'ànima, no en dubteu pas, són les cançons que s'exhalen vigoroses o tendres del llavis i aixequen l'esperit i commouen i trasbalsen el cor.

Per retrobar l'ànima viva del nostre poble, l'ànima gloriosa i secular, l'ànima fèrvida i amorosa que ens aguanta a tots i per a fer que a través de nosaltres pugui ella ésser fidelment i íntegrament tramesa a les novelles generacions, no hem de fer més que obrir, resseguint apassionadament cada una de les seves pàgines, aquests volums regis de «Materials» que publica l'«Obra del Cançoner Popular de Catalunya», sota la protecció i el mecenatge de la «Fundació Concepció Rabell i Cibils, vídua Roma-guera».

Acaba d'arribar a les nostres mans el segon d'aquests volums de «Materials», que conté un complet estudi de Marian Aguiló que signa mossèn Joan Puntí prevere; les «memories» dels Srs. Barberà i Bohigas en la seva missió de recerca per l'alta Segarra, Cardoner i Ribera del Segre i dels senyors Tomàs i Llongueres (B) en la seva missió per Girona, Olot, Sant Martí del Clot, Sant Feliu de Pallerols, Rupit, Sant Miquel de Pineta i Amer; un admirable i profund estudi del mestre Francesc Pujol sobre «Cromatisme Modalitat i Tonalitat en les cançons populars catalanes»; unes recordances personals de Francesc Matheu a propòsit de Marian Aguiló; un altre interessant i ben escrit estudi de mossèn Francesc Baldelló prevere, mestre de capella de l'església de Betlem d'aquesta ciutat, sobre: «Elements gregorians dins la cançó popular catalana. Notes per a un estudi comparatiu entre la melodia gregoriana i la cançó popular catalana»; la «Crònica» de l'«Obra del Cançoner Popular de Catalunya», signada per mossèn Joan Puntí, prevere, en la qual poden apreciar-se les magnès i lloables activitats d'aquesta obra i els «Yudex», onomàstic i toponímic, de de cançons i músiques populars i d'obres musicals, de corporacions, entitats, institucions, diades, etc., bibliogràfic i de gravats.

Un bell enfilall de cançons, totes elles planes d'interès i ben reveladores, brolla ufanes de les pàgines d'aquest portentós volum. No hem de fer més que portar-les als llavis aquestes cançons per sentir com viuen elles fortament en nosaltres i com fan viure la nostra ànima.

Quina cosa més pròdigament confortadora aquests volums prodigiosos de «Materials» del «Cançoner!»

Jo voldria que tothom acudís a ells. Si cadascú se n'emportés, només, del seu esplèndid contingut, una sola cançó viva dins del cor, quina bella sembrada, Déu meu, pel camp fèrtil del nostre esperit racial! Una cançó al cor, ara i sempre, és un començament de redempció; una aureola inefable d'esperança i de triomf, és gairebé un signe fecund de vida eterna, d'immortalitat.

JOAN LLONGUERES

rament tingué en les obres clàssiques dels grans mestres, Beethoven, Wagner, Bach, Schubert, Mozart... per a treure'n la conclusió que les tonades de l'avi Pep també revelen tots els aspectes de la seva particular personalitat.

Entrà de ple a l'estudi dels motius que serviren per a bastir les importants obres sardanístiques d'En Pep Ventura. Amb exemples musicals, il·lustrats pel jove En Pere Forment, en substitució d'Arbert Martí, per malaltia d'aquest, tots els assistents es compenetraren de la vasta tasca del patrici català i de tota la frescor i de la bella ptesia que enclou la seva obra.

El Sr. Llongueres, de fàcil bella i amb frase justa i plena de pulcritud poètica, ens digué, fil per vanda, totes les particularitats que hom copsa en estudiar de ben a prop i per xic que s'afondeixi el tema, les realitzacions que En Pep Ventura llegà el patrimoni pairal.

El disertant féu una descripció acurada i una crítica insuperable de cada motiu sardanístic original d'En Pep Ventura. La tenora, executada pel jove Forment, influí en fer-nos constatar una vegada més les excel·lències artístiques d'algunes ballades, apreciand-hom tota l'emoció i la bellesa espiritual de «Per tu ploro» i «Toc d'oració», aquesta última, ademés, d'una serenor empordanesa extraordinària.

Els assistents seguien amb interès creixent tots els aspectes i caients comentats pel Sr. Llongueres. Aquest, posà fi a la seva conferència, amb uns paragrafs plens d'amor i devoció a les nostres coses. Una xardorosa i llarga ovació remarcà i subrallà les últimes paraules del conferenciant.

El President Sr. Batalla, regreà el concurs del conferenciant i tingué un comentari al·lusi a les festes i a les orientacions del Valls Esportiu.

La concurrència sortí satisfeta del primer acte de l'actual període educatiu inaugurat pel Sr. Llongueres, felicitant ben cordialment a aquest.

UN NOU LLIBRE

D'aquí pocs dies sortirà completament enllestid dels tallers de l'impressor senyor Castells, un llibre nou del qual n'és autor el distingit compatriota En Francesc Blasi Vallespinosa.

La nova edició portarà per títol «Viatge a Rússia passant per Escandinàvia». La competència de l'autor i l'interès que les terres nòrdiques i soviètiques desvetllen, fan sospitar que el llibre assolirà un èxit imprevisit com acostuma a tenir-lo quiscuna edició que l'amic Blasi, amb molta cura, sap fer arribar a mà del lector culte. Esperem gústar-ne tot l'encís.

Labor Caritativa

Estat de Caixa i relació d'ingressos i gastos des del dia primer de Gener de 1928 fins al dia 10 de Febrer de 1928. Última reunió general de la Conferència de Senyors de Sant Vicents de Paul.

INGRESOS	
Existència en 1.º Gener 1928	226'30
Colectes setmanals deduit el 10.º	613'16
Subscripcions	507'70
Donatius	326'00
	1473'16
GASTOS	
250 bonos Carn a diferents preus	212'60
1148 » Pa a 6 80 arroba	664'20
381 » Arroz a 0'25 lliura	95'25
1415 » Llet a 0'35 »	494'55
Import de 4 camisas	22'00
Una americana	10'00
Donatiu de la Conferència per a contribuir als gastos del miting contra la Pública Immoralitat	30'00
Per varis parells d'espardenyes	15'00
Per varis misses en sufragi de pobres difunts i misses de comunió	12'00
Impresos i altres gastos	9'00
Total de gastos	1565'10
Ingressos	1473'16
Dèficit	91'94

Notes Històriques de Valls

Efemèrides

Febrer

17.—1593.—E Batlle entrega a Jui de Prohoms a Josep Bellisen de Tarragona inculpat de lladre, i vist el procés, se'l condemna la galera de Sa Magestat per quatre anys.

18.—1593.—El Consell Especial determina que a les cases on es jugua els cremin les taules, bancs i cadires i els jugadors estiguin deu dies a la presó.

19.—1673.—Celebrat Capítol General per la Confraria de Ntra. Sra. del Roser a la Sala del Consell de la vila, els Procuradors donen compte que l'Església del Roser està en perill de caure a causa de l'estat ruïnós de la casa de la Sra. Maria Bover i que aquesta està disposada a adobar-la i demana que la Confraria fassi el mateix a l'Església; així és determina.

20.—1594.—Pels grans abusos, avallots i escàndols que es feien en les diades de Carnestoltes el Consell Especial determina que el que gosi anar ballant per la vila o corrent de nit o de dia, amb llum o sense llum, caurà en la pena d'estar trenta dies a la presó, i els juglars que els acompanyin perdran els instruments.

21.—1380.—El Clavari de la Universitat Antoni Sellers paga 2 lliures 17 sous 10 diners barcelonesos a Micer Ferrer de Rico, gironès per 14 pams de cendat vermell i blanc per fer els penons de les trompes.

22.—1394.—El Consell Especial fa franquessa per cinc anys l'illa casa, a un barber que ve viure a la vila.

23.—1599.—El Clavari de la Universitat Pere Cases paga 5 lliures barceloneses a M.º Pere Porqueres pel seu salari de tocar l'orgue, corresponent al present mes.

24.—1566.—A fi d'accontentar al poble, el Consell Especial, contra les Constitucions de la vila, permet que els carnicers puguin matar anyells els dies de Carnestoltes.

25.—1406.—En Ramon de Montoliu, Senyor del Castell de Renau com a àrbitre de una qüestió entre Gillem i Dalmeu de Masdovelles, donzells germans i Nicolau Sagi de la vila, condemna al dit Sagi a restituir els molins, casa i terres que el avi. Bernat havia comprat a Berenguer de Masdovelles.

26.—1400.—Fra Pere Ferrer de l'Ordre del St. Sepulcre de Jerusalem, Beneficiat de Ntra. Sra. del Lledó, firma un debitori de 87 sous 6 diners barcelonesos a favor dels Jurats per una Qüesta endarrerida que devia a la Universitat.

27.—1563.—El Consell Especial determina que un Jurat i el Síndic vagin a Tarragona a consultar als Advocats de la vila, la forma amb que han de perseguir als malfactors que el vespre de Carnestoltes mogueren gran alborot i brega a la Plaça del Blat que obliga a sortir als Jurats i altres oficials i en comptes de respectar-los els tiraren coltellades, estocades i llançades i altres mal tractes.

28.—1371.—Guillem de Mitjavila, Obrer de Mur paga 24 sous barcelonesos a Bernat Torrelles, picapedrer, per sis jornals que treballava en l'obra del Portal Nou.

FIDEL DE MORAGAS

NOVES

En el Centre de Lectura de nostra ciutat, diumenge a la nit, nostre compatriota l'arquitecte En Cèsar Martinell Brunet donà la primera conferència de les dues que s'han organitzat per tal d'estudiar la personalitat dels escultors locals que porten el cognom de Bonifàs.

Presentà el conferenciant, el vis-secretari de l'entitat En Francesc Aleorn Ballester, qui tingué paraules d'elogi per a l'obra i la persona del disertant, així com per a quants han intervingut en l'aclariment de les belles realitzacions de pretérits artífexs locals.

El conferenciant desgranà amb competència el seu comés, que il·lustrà amb diversitat de projeccions.

Finalitzà l'acte amb unes paraules d'agraïment pronunciades pel president del Centre senyor Josep Tomàs.

A les onze del matí de diumenge de la setmana passada, es celebrà en el Teatre Principal de nostra ciutat l'acte de propaganda que va anunciar-se a favor de les missions catòliques.

Abans de l'hora, el Teatre estava ple fins a vessar. Ocupà la Presidència el Canonge de Tarragona, Dr. Salvador Rial. Prengueren seient prop de la Presidència, l'Arxiprest Rnd. Miquel Grau, el representant de l'Ajuntament Sr. Joan Casas altres i representacions de les diverses Associacions catòliques de Valls.

El Prefecte de la Congregació Mariana En Salvador Casañas, obrí l'acte justificant la seva celebració i conaedit la paraula als oradors, En Joan Roset, compatriota nostre, hi digué uns mots apropiats i acabà per recomanar als joves catòlics un zel intensiu a favor de les missions.

Seguidament parlaren En Manuel Solà, Jordi Galbany i Joan Gaya propagandistes barcelonins, els quals posaren de manifest l'obra civilitzadora de les missions i la protecció que haurien de rebre de tots els ciutadans que posseïen sentiments cristians i d'humanitat. Parlaren amb un enlairement de pensament molt convincent i de fàcil bella ment cristiana. L'auditori els seguí amb molt d'interès, premiant les seves paraules amb fortes ovacions.

Clogué els parlaments, el President de la Junta Diocesana Dr. Rial, enaltint la tasca extraordinària i de mèrit de l'obra missional.

Acabà l'acte amb molt optimisme. Sembla que com a fruit del mateix, els vallencs, no escarsaran el seu èdol en pro de les missions.

A tal finalitat, la Secció Missional de la Congregació Mariana ha distribuït a domicili unes fulles que poden subscriure els donants.

Nostre compatriota i particular amic, el jove Advocat En Lluís Forés Ferrer, després de brillants oposicions i en virtut d'una R. O. ha ingressat en el Cos del Ministeri Fiscal. Ha estat destinat a prestar els futurs serveis en la Fiscalia de l'Audiència Provincial de Tarragona.

En trametre-li la nostra felicitació, li desitgem uns èxits ben remarcables en l'exercici del seu càrrec.

L'Escola de primera ensenyança que dirigeix el professor En Joan To. as, demà celebrarà una bonica vetllada en el saló d'actes del «Círcol Tradicionalista».

L'acte es començarà a les 5 de la tarda i s'executarà el següent programa «L'escola», «Els soldats», «Sol solet», «La baldusa», «Jaume i l'El nano rus». Hi pendran part varis alumnes. Hi cooperarà l'organista de la Parròquia de Ntra. Sra. del Carme, reverend Francisco Rabada.

També es representarà l'«Ermila dels xiprés» i la «Prevenció», per un grup d'alumnes de l'escola.

Com anunciaven en l'edició anterior, diumenge a la tarda celebrà junta general de socis el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de l'Indústria de nostrac ciutat en el seu estatge social del Centre de Lectura, a l'objecte de donar compte de la seva gestió anual i procedir a la renovació reglamentària del seu Consell Directiu.

Per a ocupar les vacants produïdes es nomenaren els següents individus:

President, Josep Casañas Guasch; Vis-president segon, Antoni Fabregas Casellas; Comptador, Josep Gaya Banús i Tresorer, Joan Parera Tutosaus.

En els inicis de la seva joventut ha mort a nostra ciutat Ramon Bergadà Tondo, qui comptava tot just 14 anys d'edat.

Fem avinent als seus afilgits pares i demés familiars el nostre pesam. A. C. S.

—Així com el fill pròdig, cansat de disbarxa i colpit per les contrarietats, tornà a casa seva, aixímateix, molts dels que deixaren la cuina de gas per fogons d'altres classes, tornen tot empenedits, convençuts que no hi res millor, més net, més pràctic i més econòmic que el gas que subministra a preus ínfims la fabrica d'aquesta ciutat.

Diumenge terminaren en l'Església Parroquial de St. Joan Bta, els solemnes exercicis que per a homes es celebraren la setmana passada sota la direcció del jesuïta Pare Trullas.

A tal finalitat es veté concorreguda la Missa de Comunió que tingué lloc al matí i les funcions religioses de la tarda, entre les quals cal remarcar-hi la processó per l'interior del temple.

L'Agrupació Sardanista celebrà l'últim diu-jous junta general ordinària de socis.

S'aprovà la gestió anual i es nomenaren per a substituir els càrrecs que reglamentàriament cessen, els següents individus:

President, Amadeu Colls; Vis-president, Enric Lluís i Vocal, Josep Plana.

Fou reelegit el calxer N'Antoni Miquel.

En el camp del camí de la Xamora diumenge passat jugaren l'Atletic Vallenc i el Lauria de Tarragona. El partit donà el resultat de 3 a 2.

Joan Secall Cabré

Pèrit-Professor Mercantil

Roser, 1.º 3.º

VALLS

Ms.

Bibliografia
sobre l'Obra del
«Cançoners Popular de
Catalunya»

U 20 E

El cancionero popular de Cataluña

He aquí una obra, en vías de realización, cuya importancia no es menester ponderar. La raigambre étnica, el valor documental, la belleza intrínseca, la influencia artística, la eficacia ética de la canción popular, son propiedades y distintivos hoy día unánimemente reconocidos.

Desde los tiempos del primer «grande amador de la poesía popular»—que así calificaba Milá y Fontanals a Pablo Piferrer,—admira el camino recorrido. Ya por los años de 1840 publicaba Quadrado en el periódico mallorquín «La Palma» el bellísimo romance caballeresco de *Don Juan y Don Ramón*; y en 1844, Milá, en su *Arte poética* transcribía la letra, no menos bella, de *La Dama d'Aragó*. Tratábase empero de tímidos avances. Milá presentaba la canción en una simple nota de su tratado; y al reproducir Piferrer en los *Recuerdos y bellezas de España*, en el tomo correspondiente a Mallorca, el romance descubierto por Quadrado, vertialo prudentemente al castellano.

Veamos a donde han venido a desembarcar aquellos dos lejanos puntos de partida citados. El romance mallorquín, musicado polifónicamente a base de tres melodías populares, mallorquinas también, ha recibido su consagración en el gran arte por manos de Pedrell, con su composición coral de igual título, que es una de las cosas más intensas de sentimiento del vasto repertorio del Orfeo Catalá. Y digamos que esta obra ha sido interpretada y aclamada no sólo en Barcelona, sino en Madrid, en París, en Londres.

De *La Dama d'Aragó* valióse Millet para cerrar con broche de oro su memorable conferencia sobre la canción popular catalana, pronunciada por vez primera en una de las series organizadas por la Junta de Damas. El ilustre maestro glosó con verbo inspirado el texto de la canción, convirtiendo a la doncella «amorosa Anna Maria, robadora del amor», en la figura más representativa de la poesía catalana. Y, terminada su peroración, elementos del Orfeo Catalá entonaron la canción armonizada a cuatro voces con magistral sobriedad por el propio Millet. La humilde canción, transfigurada, era aplaudida con entusiasmo por un auditorio compuesto por lo mejorcito de la sociedad barcelonesa, en buena parte por ese núcleo liceísta que, pocos años atrás, fuera del recinto del para muchos, único templo del arte, sólo se hubiera dignado en un salón prestar oído distraído a una romanza de Tosti o de Denza.

Los primeros lectores del *Don Juan y Don Ramón* y de *La Dama d'Aragó* no imaginaron que, a la par de esas y otras poesías admirables, latían en el corazón del pueblo cantos no menos admirables, verdadero tesoro inexplorado. En cuanto a los primeros videntes, ellos sí debieron de cantar a menudo la melodía que acompañaba la letra por ellos bien hallada, recordando cuán profundamente movidos se sintieran al recoger su ingenua y virginal belleza cuando brotaba espontáneamente de los labios de humildes labriegos y pastoras.

En la historia del período romántico de la música suele uno topar con un clisé que agrada sobremanera a los aficionados a la anécdota: me refiero al cuadro, más o menos auténtico, que nos presenta a Chopin moribundo escuchando el aria de *Beatrice di Tenda* cantada por la condesa Potocka. Pláceme oponer a esta escena otra—a la que aludieron otros antes que yo,—de índole análoga y contemporánea de la primera, muy verosímil si no rigurosamente exacta, la cual, desde luego, aventaja a aquélla en significación y valor simbólico: Pablo Piferrer olvidando un momento las angustias de la muerte, que segaba prematuramente su existencia para cantar con voz apagada a sus amigos Mariano Aguiló y Manuel Milá y Fontanals las canciones catalanas por él recogidas. Según nuestro punto de vista no sólo artístico, sino aun social, en la primera escena algo moría juntamente con Chopin; en la segunda, acaso por méritos de la muerte anticipada de un precursor, por el contrario algo renacía: la canción popular.

Con todo y percatarse del valor musical de la canción catalana—véase también, por ejemplo, en prueba de ello, el apéndice de melodías relativamente copioso que incluye Milá en su *Romancerillo catalán*—aquellos varones fueron principalmente literatos y, como es natural, carecieron de la práctica musical que se requiere,—y no poca por cierto,—para detener en su vuelo la cantinela que, hurtándose a los convencionalismos del compás y de la valoración de la música moderna, parece mantener a distancia al osado con un terminante *Noli me tangere*.

En cuanto a los músicos de profesión, cómo iban ellos a sospechar la existencia

de un caudal subterráneo de música, infinitamente superior en pureza a la corriente superficial del arte italiano, entregados como estaban al culto de tal arte, por demás endeble, el único que conocieron y practicaron? Y si, fortuitamente, hubiesen venido en conocimiento de la música popular, al poner en ella sus pecadoras manos, fatalmente hubieran atentado a su entereza.

Envueltos en la gran decadencia italiana, muy rezagados quedaron nuestros músicos con respecto a los hombres de letras. Mas, en los últimos treinta años, orientaciones de diversas procedencias, una mayor cultura, el noble afán por descubrir los tesoros de nuestro patrimonio espiritual, les ha hecho ganar el tiempo perdido. Pedrell, Alió, Vives, Millet, Noguera, Morera, Gay, y otros determinaron el nuevo avance. Creció el empeño en recoger y coleccionar las canciones, sin posponer el elemento musical al elemento poético; con aditamento del piano acompañante, se insinuó la canción en las familias ciudadanas; armonizada a voces solas, hiciéronse la suya las asociaciones corales y llegó a constituir el fondo mejor de su repertorio; penetrando así de nuevo en el alma popular.—No es ahora del caso hablar de la influencia ejercida por la música popular en nuestros compositores, que esto requeriría especial estudio.

La Fiesta de la Música Catalana fomentó la búsqueda de nuevas canciones y de variantes de las ya conocidas, concediendo premios a las colecciones que se presentarán en dicho certamen. Es imponente el número de canciones que por este medio reunió el Orfeo Catalá en su archivo musical. No todo el material tiene igual valor, como ya se supone; pero, ¡cuántas perlas contiene!

Faltaba dar un paso más en pro de la canción popular; faltaba dejarla fielmente consignada a las generaciones venideras, por si—¡no permita Dios tamaña desgracia!—las humanas contingencias acarrearban su desaparición como realidad viva y palpitante.

Providencialmente, surgió en la hora más propicia la Obra del Cancionero popular de Cataluña.

VICENTE M.^a DE GIBERT

VIDA MUSICAL

El Cancionero popular de Cataluña

IV Y ÚLTIMO

En la oficina de la Obra del Cancionero ha reinado desde su constitución una constante actividad; allí se viene realizando una labor de alto mérito que por ahora ignora el público.

Terminados los trabajos preliminares de organización y propaganda, que se prolongaron hasta mediados del año pasado, empezóse la recopilación ordenada y sistemática de los materiales que constituirán el fondo del cual ha de salir el Cancionero. Todas las canciones y la secuela a veces numerosa de sus variantes, van siendo copiadas en cédulas de recio papel, especialmente fabricado por la casa Guarro, destinado a resistir la acción del tiempo. Las cédulas son de gran tamaño para que puedan contener sin estrecheces la melodía de la canción, la letra, aunque sea extensa, y las notas y observaciones que se requieran.

A manera de homenaje a la memoria de Milá y Fontanals, empezáronse a llenar las cédulas trasladándose a ellas el contenido de su *Romancerillo Catalán*. Este trabajo de copia y ordenación es obra de benedictinos, pero es ya un trabajo que queda para siempre. Constituirá el Archivo de la Canción popular, el cual permitirá el estudio particular y comparativo de todas las piezas que contenga, compulsando las variantes, resolviendo sus diferentes aspectos, descartando las corruptelas, rastreando las versiones más puras que permiten remontarse en lo posible a los orígenes. Esta empresa será sin duda acometida por los investigadores actuales, mas en toda ocasión podrán acometerla de nuevo los estudiosos de tiempos venideros.

Porque es preciso distinguir entre lo que será el Cancionero y el Archivo de la Canción. La publicación del primero, cuando llegue el momento oportuno de hacerla, no será viable si no se le pone una limitación, seleccionando el material acumulado en la oficina de la Obra; ni podrán publicarse todas las canciones, ni mucho menos todas

las variantes recogidas. Una publicación exhaustiva, amén de costar un dineral, sería más indigesta que bella, más entorpecedora que práctica; las zarzas ahogarían los árboles. Inspiraría más desvío que amor. El Cancionero habrá de abarcar lo bastante para satisfacer a los que aspiren a conocer de una manera asaz completa nuestra canción; pero el que quiera llevar sus estudios en la materia hasta los últimos límites sabrá que tras el Cancionero subsiste el Archivo, que estará abierto a todas las investigaciones. Y sépase que este Archivo conservará no solamente las cédulas clasificadas, sino los originales que se hayan allí depositado, la consulta de los cuales puede en último término dar luz inesperada sobre algún problema.

Muy claramente han visto los que dirigen la Obra del Cancionero que no es la única finalidad que se pretende la publicación de uno o más volúmenes de canciones, después de lo cual la Obra podrá extinguirse tranquila. La susodicha publicación ha de ser el punto de partida de una serie de estudios monográficos para los cuales se abre vasto campo. El sentir y el pensar de Cataluña rezumarán de las hojas del Cancionero y de la literatura especializada que le seguirá; y se esclarecerá con nueva luz su historia, sus tradiciones, sus costumbres añejas.

No me despediré desde estas columnas de la Obra del Cancionero, cuyos comienzos me ha sido muy grato dar a conocer o recordar a mis lectores, sin hablar de un último episodio ejemplarísimo. Ganosos de descubrir ocultos tesoros para la Obra y recordando los miembros del Consejo Consultivo que uno de los patriarcas de nuestras letras, don Mariano Aguiló y Fuster, había pasado puede decirse su larga vida recogiendo con incansable perseverancia vivientes testimonios de nuestro arte popular, los cuales habían de ser tan copiosos como importantes—de hecho, sólo una pequeña muestra de sus buscas pudo ofrecer al público, con sus *Cançons feudals cavalleresques*, como declara con un deje de melancolía en el prólogo de esta recopilación;—decidieron, en febrero último, dirigirse a su hijo, significándole con cuánta complacencia y agradecimiento verían aumentado con este caudal de su padre el caudal ya reunido para el Cancionero popular de Cataluña. Contestó a la demanda el señor Aguiló, expresando calurosamente su afecto por el *Orfeó Catalá* y su interés por la Obra del Cancionero; y sin tardanza hízole entrega del tesoro paterno, con una sencillez, una naturalidad, que disimulaban el sacrificio realizado al desprenderse de aquellos papeles venerables. Yo propongo a la admiración de todos el acto de generosidad realizado con sobriedad tan catalana por don Angel Aguiló y Miró.

No sin un temeroso sentimiento de respeto y admiración osa uno poner las manos en las numerosas y rellenas carpetas que constituyen el legado Aguiló, si celosamente conservado hasta ahora por el hijo, en lo sucesivo no menos celosamente custodiado por el *Orfeó Catalá* en su archivo. Allí, en diligente ordenación, recogidas en sendas modestas hojas grises, hállanse las diferentes versiones y variantes de cada canción, en toda clase de trozos de papel. Allí el nuevo rebuscador contemplará atónito no sólo la letra trazada por la propia mano del coleccionador—en muchos casos la primera rápida copia de la canción cazada al vuelo,—sino los autógrafos de los hombres que figuraron en primera línea en nuestro renacimiento literario, los cuales, comprendiendo la trascendencia del intento de Mariano Aguiló, tuvieron a gala colaborar en él. Aguiló encabeza la copia con el nombre del comunicante, el lugar donde recogió la canción, la fecha muchas veces y otros datos.

¡Cuánta riqueza para el investigador; cuántas indicaciones inapreciables para el crítico! Por añadidura, el maestro dará una lección póstuma a los que quieran inspirarse en su ejemplo. El conservó cuidadosamente todo el material que reunió para el *Cançoner cavalleresc* ya citado; ahora bien, la comparación entre lo recogido y lo publicado hará conocer su criterio en materia de arte popular, su apreciación de valores étnicos, el por qué de sus eliminaciones y modificaciones, la razón de sus preferencias, en fin, su método de trabajo.

Desato al azar, acaso con imprudente curiosidad, una de las venerables carpetas. He aquí la primera canción que me salta a la vista: *El Dragó de l'Italia*:

Una cansó vuy cantá
no hi ha molt que n'es dictada
d'una minyona que hi ha
que n'es filla d'un notari.
S'ha enamorat d'un dragó
que n'es vingut de l'Italia.

Hay numerosas copias de la misma canción. Leo en una: «Collell-Plana den Bas.» En otra: «Franca. petita monjeta-S. Joan de les Abadesses.» Desde el triunfante maestro en gaya ciencia hasta la humilde doncella claustrada, todo un pueblo colabora en la obra de Aguiló. No falta allí una copia con aquella letra irregular y temblorosa, que es inconfundible, del autor del *Canigó*. «R[ecollida] Verdaguer-Riudepe-

ras. 1866», apunta Aguiló. En una hoja de antiguo papel cuadrícula de carta, azul pálido, advierto una primorosa letra femenina, que hace presumir la amorosa colaboración familiar. El coleccionador amó aquella copia y no quiso rasgar el pliego que contiene también otra letra:

Si n'eran tres segadors
que van a segá la plana
i el mes petitet de tots
du la faus sobredaurada.
Segueu arran
segueu arran
que la palla va cara
segueu arran.

Otra canción: *La noya de Murgurull*. «En Milà no crech que la pose», advierte el coleccionador en la cubierta. «La tonada es preciosa», apunta a continuación. Esta observación nos hace soñar un momento, cual si percibiésemos los ecos lejanos de la melodía que conmovió el corazón sensible de don Mariano. ¡Dios mío! ¿Por qué yacían por aquel entonces tan aletargados los músicos?

Mas no profanemos unos papeles que únicamente el estudioso, diligente y probo tiene derecho a examinar. Atemos otra vez la carpeta, coloquémosla ordenadamente en su estante y recomfortemos nuestro espíritu mientras dura la espera jubilosa de la aparición del Cancionero popular de Cataluña.

VICENTE M.^a DE GIBERT

VIDA MUSICAL

El Cancionero popular de Cataluña

II

El Cancionero popular de Cataluña, cuya conveniencia o, mejor aún, necesidad estaba en el ánimo de todos, sin que nadie entreviese su posibilidad, será un hecho, en plazo más o menos inmediato, pero lo será con toda seguridad; y tan bella realización la deberemos ante todo al lúcido entendimiento y a la ancha liberalidad de uno de esos pocos catalanes de cepa que nos consuelan de la legión de medianías y de claudicantes. Aunque pese a su extrema modestia, habré de nombrarle; permíteme el respetable amigo en gracia a la ejemplaridad del caso que expongo a mis lectores.

Dos cartas, fechadas respectivamente el 28 de octubre y el 9 de noviembre de 1921, que en el desenvolvimiento de nuestra cultura podemos calificar de históricas, ponen la primera piedra de la obra del Cancionero. En la primera de estas cartas, don Rafael Patxot y Jubert, en calidad de albacea de doña Concepción Rabell y Cibils, propone al Orfeo Catalá, personificado en el maestro Luis Millet, la Obra del Cancionero popular de Cataluña, como una de las ramificaciones de la vasta Fundación cultural que lleva el nombre de la difunta dama. La dirección de una empresa de importancia tal es encomendada al Orfeo Catalá, pero solicitase la cooperación efectiva de todos los músicos de Cataluña, profesionales o no, y de toda persona de buena voluntad.

La segunda carta es del maestro Millet que acepta gozoso y agradecido la propuesta. Una y otra pueden leerse, *in extenso* y en su idioma original, en el número de noviembre de 1921 de la «Revista Musical Catalana»; mas, como muchos de mis lectores no tendrán a mano la colección de dicha revista, no estará por demás que traduzcamos algunos párrafos substanciosos.

El benemérito propulsor de la Obra del Cancionero puntualiza lo que habrá de ser el *corpus* de nuestras canciones populares:

«Este Cancionero, tal como lo soñamos, no debiera ceñirse a la recopilación de la canción y de sus variantes, para remontarse a su fuente primitiva mediante un despojo previo; habríamos de llegar también a una síntesis que revelase el verdadero valor del alma musical catalana, confesando sus creencias, evocando sus leyendas, desahogando sus sentimientos, ritmando nuestros trabajos manuales, cadenciando la intimidad de la vida catalana.

«Pretendemos no solamente el motivo de la canción, sino también el estudio crítico de la misma. Y, dentro de este estudio, quisiéramos indagar de qué manera nuestras vicisitudes históricas se traslucen en la canción popular; porque el pueblo no siempre canta en el mismo tono; y notando sus callares, y su nuevo entonar, descubriríamos todo un estado de emoción colectiva en la cual se modulan exaltaciones solemnes y punzantes deploraciones, con enhiestas rompientes en las cuales ronca la tempestad que se congrega.

«Más todavía: habría de ensayarse un análisis comparativo, indagando por qué, en medio de nuestras morenas tierras asoleadas, nacen canciones catalanas que recuerdan melodías de las brumas noruegas, o la piadosa placidez de la Bretaña verdeante; o, diferentemente, por qué en otras canciones perdura la grave reminiscencia litúrgica que en tan grande manera nos cuadra.»

No se le ocultan al que tan bien enfoca la cuestión las dificultades que ofrecerá esta labor asaz compleja; pero, el peligro mayor contra el cual es preciso luchar a toda costa, es que nuestra voluntad ceda y se apodere de nosotros la cobardía. Eso sí, obraremos como mejor sepamos, pero sin presunción, puesto que en todo linaje de investigación nadie puede alabarse, no ya de llegar a la meta, mas siquiera de columbrarla. Bien dice la carta que «pondremos el primer peldaño de una escalera por la cual ascenderán los que nos sucedan; éstos, siendo también gente de corazón, acatarán nuestra obra, con todo y las imperfecciones que contenga, ya que, sin aquel peldaño,

poco podían ellos medir bien nuestras equivocaciones.»

Millet, por su parte, espera en la ayuda de Dios; la fe y el entusiasmo le hacen fuerte. Ved como llega a insinuar ingenuamente que el canto popular es la razón de ser de su existencia misma. «En la canción popular hay la semilla de toda música, la fuerza virginal promotora de toda eclosión máxima. Por esto la canción tradicional de nuestro pueblo es nuestro amor, el estímulo que mueve e ilumina nuestros anhelos. El encargo que recibimos viene a ser un reconocimiento de estos amores nuestros y viene a satisfacer el deseo vehemente, que tiempo ha sentíamos, de poder realizar, ayudados por todos los catalanes que puedan y quieran, la magna obra de coleccionar, ordenar y estudiar de una manera completa el canto vivo del alma catalana.»

Diríase que ambos correspondientes se arroban ante la visión de un porvenir coruscante. Una vez realizada la misión de presentar «la flor y la rama, toda la floración y todo el ramaje, poniendo en el empeño corazón y juicio, desbrozando y ordenando los valores, descubriendo todas las perspectivas próximas y distantes y las influencias varias de la fraternidad universal» (Millet); «¡cuánto gozo da pensar en la abundancia de proveimiento temático que así se ofrecerá a nuestros compositores; qué consuelo poder evitar el descarrío de los jovencuelos inexpertos que pretenden ir muy lejos en busca de una universalidad que tenemos en casa, que florece en nuestros valles, alienta por nuestras montañas, ondea por nuestras playas y aún flota como ensueño en nuestro mismo hogar: *in co vivimus, movemur et sumus!*» (Patxot).

Nada hay en lo transcrito—¿no es verdad que valía la pena de transcribir conceptos tan justos y tan bellos?—que huela a manía de coleccionista que cierra sus vitrinas al aire vivificante, nada que nos ponga en guardia contra una posible estrechez de criterio, nada que haga temer que las canciones se desequen en el Cancionero como las flores en los folios del herbario. Ni por el contrario, se cae en la utopía. La canción hallará un asilo en el Cancionero, no para morir en él, sino para ser allí contrastada con el debido respeto y amor y salir de nuevo a adueñarse de los corazones. Le incumbirá además otra misión, a que ya se ha aludido, y que en términos pedrellianos denominaríamos la «reintegración de la canción popular en el Arte y el despertamiento de la Lirica nacionalizada.»

VICENTE M.^a DE GIBERT.

el Orfeo (maestros Millet y Pujol) y por la fundación Rabell (señor Patxot), sendos representantes del Centro Excursionista de Cataluña, del Archivo de Etnografía y Folklore de Cataluña y del Instituto de Estudios Catalanes. Estas entidades designaron, algunos días después, a don Agustín Durán y Sampere, de la junta directiva de la primera, al doctor Carreras y Artau, director de la segunda, y a don Jaime Massó y Torrents, miembro de la sección histórico-arqueológica de la tercera.

En la misma primera reunión fué nombrado por aclamación presidente honorario del Consejo consultivo el venerable maestro Pedrell, lamentando los presentes al acto que su avanzada edad y sus achaques no le permitieran ejercer las funciones de una presidencia efectiva.

Instalada en el local del Orfeo Catalá una oficina dedicada exclusivamente a la Obra del Cancionero, y confiado su buen funcionamiento a una persona competente, el reverendo don Juan Puntí, redactóse ante todo una circular, en la cual se solicita la colaboración de todos los amantes de la canción popular y se dan normas para la recogida y transcripción de «canciones propiamente dichas; cantos, cantinelas y juegos de niños; bailes, danzas y comparsas; toques y gritos típicos; y toda clase de música popular.»—Puede leerse el texto íntegro de esta circular en el número de marzo de 1922 de la «Revista Musical Catalana» y se facilitarán ejemplares de la misma en la oficina de la Obra del Cancionero.—Distribuyóse profusamente la circular entre la prensa y las asociaciones musicales, excursionistas y de cultura general, remitiéndose en particular a directores de coros, maestros de música, organistas, cantores y profesores de agrupaciones instrumentales.

Pronto afluyeron cartas de simpatía y ofrecimiento, y la adhesión más positiva en forma de colecciones de canciones, gozos, datos folk-lóricos, etc., fruto en muchos casos de largos años de pacientes investigaciones. No hay que decir que desde el primer momento el Orfeo Catalá puso sin reserva su tesoro de canciones a disposición de la Obra del Cancionero.

Dos medios se idearon para intensificar la labor preparatoria: las «missions de ricerca» y los concursos, que no tardaron en entrar en juego. Dos misiones se organizaron en el verano del pasado año, constituidas ambas por dos individuos activos y expertos en solventar el doble problema musical y literario que se renueva en cada canción. Así se ponía en vigor una de las normas proclamadas en la susodicha circular: «A fin de no romper la unidad espiritual y la integridad de la canción popular, recomiendase la colaboración íntima entre dos buscadores encargados de recoger simultáneamente el uno la letra y el otro la tonada.»

Una de dichas misiones tuvo por campo de operaciones Solsona y el Alto Bergadá, formándola el reverendo don Higinio Anglés y don Pedro Bohigas; la otra, compuesta por los señores Juan Llongueras y Juan Tomás, había de llegar hasta Olot, partiendo de Santa Coloma de Farnés; pero, siendo la recolección más fructuosa de lo que se previera, acabó de transcurrir el tiempo fijado cuando los expedicionarios llegaban a Las Planas, y hubo de dejarse para otra ocasión la terminación del recorrido. Este verano ha reanudado la expedición el mismo señor Tomás, acompañado por un hijo de Llongueras. En estas misiones se hizo excelente labor: las canciones recogidas fueron tan numerosas como interesantes y la competencia de las personas encargadas de este honroso cometido garantizan la exactitud y fidelidad de la copia.

Ambas misiones iban además provistas de aparatos fonográficos que permitieron impresionar canciones entonadas por algunos artistas naturales, que descubrieron los «misioneros» en sus correrías, cuya manera típica de cantar e interpretar la canción—cosa que hasta ahora se borraba y desaparecía,—queda así, podemos decir, consignada a perpetuidad. Fueron recogidos datos curiosísimos sobre esos humildes cultivadores de un arte humilde y a la par tan encumbrado, si se atiende a su esencia y no a su exterior aparato; y algunos cancionistas comparecieron ante la cámara fonográfica.

Por doquiera pasaban los operarios del Cancionero, reavivábase el amor, más o menos adormecido, a la canción popular. Merece consignarse que Llongueras dió en el Centro Autonomista de Santa Coloma una conferencia, muy aplaudida, sobre el asunto palpitante, presentando para ilustrarla hermosas canciones acabadas de recoger.

Con fecha de 1 de junio de 1922, publicóse el cartel de un concurso estableciendo importantes premios en metálico a las mejores colecciones de canciones populares no conocidas, o variantes de las conocidas, así como a colecciones de las demás manifestaciones musicales de índole popular especificadas más arriba. Detallábanse en el cartel los datos que necesariamente habían de

acompañar el texto literario y musical, según el procedimiento científico empleado en sus investigaciones por el Archivo de Etnografía y Folklore de Cataluña, a saber: «Localidad y comarca donde se descubre la canción.—Fecha de la recogida.—Cantor, recitante o ejecutante (nombres, edad, condición social, lugares de nacimiento y de residencia actual, etc.).—De quién y lugar dónde aprendió la canción o tonada.—Otros datos (origen de la canción o tonada; días en que se canta o ejecuta; gestas, trabajos o festividades que conmemora o acompaña; instrumentos requeridos, etc.).—En los bailes actualmente en uso, descripción técnica de los movimientos y evoluciones, incluyendo los gráficos correspondientes.» Ninguna persona advertida calificará de nimiedad este lujo de detalles.

A fin de año, término del plazo de admisión, habíanse reunido hasta treinta colecciones, de verdadero valor algunas de ellas. Después de examinadas detenidamente por los miembros del Cuerpo Consultivo de la Obra, en mayo último fué conocido el fallo; según él—dejando aparte numerosos accésits,—resultaron premiadas cuatro colecciones de canciones, todas de positivo mérito, presentadas respectivamente por los señores José Piñol Mirada, de Lérida; Joaquín Sans y Quintana, de Barcelona (Cancionero de San Feliu de Pallarols), el reverendo don Juan Sala y Salaric, de Santa María de Corcó y Salvador Vilarrasa y Tomás Ragué y Fosses, de Ripoll; en colaboración (Cancionero comarcal del Ripollés.) El premio de cantos y juegos infantiles fué otorgado a la colección de los señores Juan Tomás y Juan Amades, de Barcelona; el premio de toques y gritos típicos lo obtuvo el reverendo don José Maideu, de Vilafranca; y el primer accésit de bailes y comparsas, por no adjudicarse el premio, a una colección de Danzas religiosas de Moyá, Morella y Olot, coleccionadas por el padre José Teixidor, escolapio.

Bien merecen tan pacientes e inteligentes buscadores que escriba yo aquí sus nombres; no habiéndolos publicado todavía la «Revista Musical Catalana», portavoz de la Obra del Cancionero, es para mí una satisfacción ser el primero en darlos a conocer a mis lectores.

VICENTE M.^a DE GIBERT

VIDA MUSICAL

El Cancionero popular de Cataluña

III

Después de las entrevistas cordiales que siguieron al cambio de cartas entre don Rafael Patxot y el maestro Millet, el primer acto oficial de la naciente Obra del Cancionero fué la reunión, que convocó el Orfeo Catalá, de prestigiosos elementos a quienes interesase sinceramente el éxito de la Obra y que pudiesen contribuir a su realización.

Tuvo lugar esta reunión el día 6 de enero de 1922 en la sala de juntas del Palau de la Música Catalana, acudiendo a ella las personalidades más señaladas en la música, el folk-lore, las letras, la acción educativa. Leídas las dos cartas iniciales, se discutió amigablemente el plan de trabajo y la orientación que convendría adoptar, haciéndose mucha luz sobre la materia. Propuso el Orfeo Catalá la formación de un Consejo Consultivo del cual formasen parte, además de las personas designadas por

La Música Popular Española

Hace algún tiempo que señalamos en un artículo la importancia especialísima del folklore musical español. Acaso ningún otro en el mundo puede ofrecer un caudal tan vasto a las investigaciones musicológicas, ya que a su enriquecimiento han contribuido la diversidad de climas y aspectos que caracterizan a nuestro país peninsular, así como también las numerosas y diferentes invasiones de pueblos europeos, asiáticos y africanos que desde los más remotos tiempos fueron dejando en esta tierra sedimentos de su cultura, sus usos y sus costumbres.

También expusimos a la sazón algunos de los principales trabajos efectuados para recoger una herencia tradicional—constituída por miles y miles de melodías populares—, que pertenecen al mancomún, pero que se va destruyendo, no solamente por la lenta acción corrosiva del tiempo, sino también por la invasión de modas musicales, más o menos efímeras, pero de indiscutible acción corruptora. Instrumentos automáticos de toda clase, y además el radio, contribuyen en gran medida a borrar el recuerdo de viejas canciones tradicionales, sustituyéndolas por otras ya extranjeras en cuanto a su origen o procedencia, ya españolas, pero de un mezquino valor artístico.

Por fortuna, cada vez se va sintiendo con apremio más reconcentrado la necesidad de recoger esas manifestaciones típicas del alma popular que canta o que danza al son de viejos ritmos, pues también abundan en nuestro país las tocatas instrumentales de sello fidedignamente folklórico. Y esa necesidad no se limita a lo teórico, sino que desciende al terreno práctico. No proviene de la acción directa del Estado (aunque ya es sabido que en nuestro país es mucho, por lo común, lo que del Estado se espera, y muy poco lo que se logra de la iniciativa privada), sino de algunos de sus organismos especiales y autónomos, en determinados casos; de entidades privadas o de fundaciones especiales, en otros casos; y del esfuerzo aislado la mayor parte de las veces.

Puede decirse que la acción coordinada de varios colaboradores para la consecución de aquél fin data en España de pocos años. Pero ya se manifiesta en algunas regiones y es de esperar que tal ejemplo se difunda bien pronto en beneficio de la cultura, la tradición y el arte patrios.

La «Junta para ampliación de estudios» (organismo oficial dependiente del Ministerio de Instrucción pública y Bellas Artes), ha contribuido a tal labor a partir del año pasado. Convencido de que la reconstitución cultural de España solo podrá conseguirse mediante la coordinación de los esfuerzos realizados por las diversas regiones y teniendo presentes las respectivas necesidades de cada una, ofreció cooperar a ciertas iniciativas locales, si se encaminaba hacia la investigación de problemas que afectasen a la vida espiritual o a la riqueza material de la comarca.

Galicia respondió al llamamiento, y una de las tareas aquí efectuadas en tal sentido, fué la «Misión folklórico—musical» realizada por don Eduardo Martínez Torner, del Centro de Estudios Históricos, ayudado por don Jesús Bal, para recoger romances y canciones populares.

Tal misión fué extraordinariamente fructuosa, pues aunque limitaron por lo pronto su exploración a la provincia de Lugo—una de las cuatro que forman la región gallega—, recogieron miles de versos y centenares de melodías.

De tal resultado y de las conclusiones doctrinales que el mismo sugiere, informaron ambos folkloristas en una conferencia sobre «Lirica tradicional gallega», que dieron en

la Residencia de Estudiantes de Madrid, ~~donde~~ ^{con el mismo fin} su disertación con variadas noticias sobre las diferentes canciones gallegas e instrumentos típicos de la región, ilustrando todo ello con ejemplos que se cantaron acompañados pianísticamente.

En este año y los sucesivos, continuará la exploración folklórica musical a través de esa región, que está situada al noroeste de España, de cara al Atlántico, y a ella seguirá una publicación de varios volúmenes, cuyas páginas acogerán el fruto de esa labor folklórica.

La otra región que se preocupa muy atentamente de estos problemas se halla situada al noroeste de la península, de cara al Mediterráneo y es Cataluña. Existe aquí una institución titulada «Obra del Cancionero Popular de Cataluña», que lleva ya varios años enviando «misioneros» en busca de canciones populares, no solo por tierras catalanas, sino también por otras que guardan con ella una indiscutible afinidad espiritual e idiomática, singularmente la Isla de Mallorca. Si es larga y prolija la tarea impuesta, los resultados van siendo ya satisfactorios y beneficiosos.

Dimos cuenta en el pasado otoño de la aparición del primer volumen de «Materiales», editado por dicha Fundación. Con posterioridad ha aparecido el segundo volumen de la misma obra, editado con tanto gusto y esmero como el anterior, y a semejanza de él, avalorado con diversos estudios monográficos que proceden directamente del folklore musical o guardan íntima relación con el mismo. Este nuevo tomo también incluye memorias y crónicas de los «misioneros» con gran número de melodías hasta ahora inéditas.

Entre los estudios monográficos referidos señalaremos muy especialmente el que J. Puntí y Collell ha consagrado a la memoria de Mariano Aiguiló y Fuster (el iniciador de ese movimiento folklórico catalán, autor de un valioso volumen de romances populares editado en 1893 y recopilador de muchos miles de materiales que han sido legados por su hijo a la «Obra del Cancionero popular de Cataluña»), el que Francisco Pujol ha dedicado al examen del cromatismo, modalidad y tonalidad en las canciones populares catalanas y el que Francisco Baldelló ha dedicado al estudio de los elementos gregorianos de estas mismas canciones.

La Fundación a que nos venimos refiriendo es de iniciativa privada; está sostenida principalmente por la generosidad de un Mecenas catalán y para el mejor desempeño de sus fines recabó desde el primer instante el concurso de organismos culturales o artísticos cuyo consejo podría ser valioso. Y además de metodizar los materiales recogidos por investigadores y exploradores hoy ya difuntos, y de enviar «misioneros» a la fuente viva de la canción popular, nutre su caudal con obras presentadas en certámenes convocados a tal fin.

Hija del esfuerzo individual es otra obra publicada en los meses que se quedaron atrás. Tiene por autor a don ^{Indiano Ribera} perseverante indagador de la música popular española, especialmente la andaluza y de las raigambres y entronques de la misma. Después de su estudio sobre la música de Las Cantigas y sus fascículos sobre «La música andaluza medieval en las canciones de trovadores, troversos y minnesanner», aparece ahora «La Música de la jota aragonesa», obra que se publica a expensas del Presidente de la «Hispanic Society of América», de New York.

Para complementar este tema, podríamos hablar aquí de la música popular andaluza, especialmente en sus manifestaciones denominadas «música flamenca» y «cante hondo». Esta materia será objeto de un artículo posterior.

José SUBIRA.

La Revue Musicale.

1er Novembre 1926 (Ann 8e - N° 1)

(De la secció bibliogràfica "Les Llibres" p. 69.)

Obra del Cançoner Popular de Catalunya.

Materials. Vol. I. 1. Observacions, apendixs i notes
aly (sic) Romancerillo Catalan de Manuel Milà
i Fontanals. Per Francesc Sujol i Joan Puig,
Barcelona 1926, gr. in-4° de 96 p.

Préparant l'édition monumentale du chanson-
nier populaire Catalan, les savants éditeurs se sont pré-
occupés de créer une collection annexe, où ils puis-
sent étudier séparément les principales sources mises
à contribution. Le présent volume est entièrement
consacré au Romancerillo Catalan de Manuel Milà
i Fontanals dont il étudie la langue, les variantes,
les expressions folkloriques, etc.

Ce beau travail d'érudition donne de grandes
espérances pour la complète réussite de la grande
œuvre entreprise par la Fundació Concepció
Gubell i Gibils, Vda. Romaguera.

J. Henry (Trumières.)

NUESTROS COLABORADORES

Caminos de la sierra

Canciones Mallorquinas

La última vez que los recorri, esos caminos de nuestra sierra, fué en el pasado mes de Agosto acompañando a mi entrañable amigo Baltasar Samper, con el cual había hecho también mi última excursión al Pirineo. Fuimos a la montaña catalana en busca de unos cantos populares, y recogiendo canciones mallorquinas erramos este verano por la comarca de Artá y por los montes de Lluch. El además exploró el poético rincón de Pollensa y una parte del llano de Mallorca, más primitivo quizás que los mismos pueblos montañoses.

No he de decir el encanto insospechado de encontrar vivas y fresquissimas, bajo la crosta de castellanismos pintorescos que a veces acentúan aún su labor ingenua, las canciones legendarias del *Romancerillo*, que creíamos bien muertas y archivadas en las recopilaciones de Milá y Fontanals y de viejos folkloristas. Nuestra sorpresa fue grande al notar que se cantaban por todas partes, y que, si la zarzuela y el *couplet* exóticos han penetrado, extendiendo grandes manchas, sobre Mallorca, viejos y jóvenes guardan todavía en un rincón de su corazón y de su memoria el culto a nuestra canción rústica y bella como los labios que la cantan. Así *El bon mariner*, *A la vorera del mar*, *El caçador*, *A la ciutat de Nàpols*, mezcladas con cien joyas más de la literatura popular, con un sin fin de glosas y de tonadas, van perpetuándose de padres a hijos en el seno de nuestra payesía, que no perdió aún todos sus encantos patriarcales.

Lo singular es que no saben esto muchos de sus admiradores y devotos. De labios de más de cuatro, que

hubiéramos dicho expertos conocedores de la ruralia mallorquina, oímos el estribillo pesimista: «ya no queda nada; todo esto murió con nuestros abuelos.» Pues bien, el exquisito crítico y compositor Baltasar Samper está descubriendo un *corpus* folklórico, siguiendo el rastro del malogrado Antonio Noguera. Cuatro o cinco centenares de cantos, tonadas y variantes lleva recogidos y le falta recorrer aún tres cuartas partes de Mallorca. La sorpresa será inmensa en Cataluña el día que se conozca la inmensa riqueza musical que atesora nuestra isla, cuya personalidad en este aspecto, teñida de un finísimo color oriental con matices catalanes e italianos, no es inferior a su personalidad literaria o arquitectónica.

Es verdad que unas modas exóticas y chabacanas trabajan en su triple destrucción, pero en el buen pueblo mallorquín puede avivarse aún el amor a sus canciones, si los devotos de su alma hacen de esta enseñanza un apostolado y si algunos poetas singularmente dotados para esta obra quieren cantar para él cosas más puras y más dignas de nuestra tierra que las canzonetistas de cine y los fonógrafos. El pueblo—hemos podido comprobarlo—asimila letras mallorquinas y gusta de ellas. Yo he soñado oyendo esas maravillas estupendas que son las tonadas de *segar*, de *llaurar*, de *tondre*, en una interpretación poética de su música, adaptada a su mismo ritmo por la autora gentil de aquel *capolavoro* único que se titula *L'Estiu*.

ALANÍS

LE MENESTREL, vendredi 27 Février 1925 (pag. 106)
 =====

Espagne

Barcelone. - Le "Cançoner Popular de Catalunya" est une admirable organisation qui centralise les recherches des folkloristes et les publie. Sous son impulsion d'actives missions rayonnent non seulement en Catalogne mais dans tous les pays de langue catalane. En 1923, Josep Barberà et le père Botrigas d'une part, de l'autre Joan Tomàs et Battomeu Llongueras agirent activement. Les premiers recueillirent à Cervera et dans ses alentours une quantité de chansons, d'un grand intérêt pour l'étude de l'influence exercée sur les motifs catalans par les "rondiñas" d'Arggon; les seconds continuèrent leur exploration de l'année antérieure par des recherches à Amer, Olot, Vall de Vià et les villages des environs. Ces derniers ont rencontré certains joueurs de flûteau (flabiolaires) et surtout "un rural sonneur de violon" qui, sans savoir une note de solfège, font sur leurs instruments de véritables prodiges d'inspiration. Voilà sans doute les derniers vestiges de la race des ménestrels. En effet, bien des troubadours ne devaient être d'autres gens que de simples paysans inspirés ainsi. Ils partaient avec la foi de leur art naïf, et leurs chants faisaient tomber l'épée des mains des brutes féodales, dans les burgs. Les fauves, un moment, rêvaient... Et la pauvre châtelaine, elle, avait un instant d'illusion: les mélodies du sud emportaient son âme dans leur soleil, loin du donjon aux murs suant la tristesse.

Maintenant, les derniers inspirés sont là-bas, au delà des montagnes. Ils n'en bougent plus; ils ne partent plus pour leur croisade de beauté. Le monde ne les comprendrait pas. La brute féodale est toujours là certes, et plus que jamais. Mais elle s'occupe "d'affaires". Elle construit ses burgs en ciment armé, en fonte, en tôle... Elle érige des choses hideuses pour des fins rapides. Son expression c'est la fumée, le grondement, l'inférieure trépidation. Que ferait l'hymne du Rêve, dans le morne chaos?

Pour les pauvres "châtelaines" du temps présent, il n'y a plus qu'un espoir: c'est que les bons chercheurs fassent abondante récolte. Il n'y aura plus de troubadours, mais il restera leur pensée. Et la plus à plaindre des châtelaines, c'est notre musique. Elle est mariée à un seigneur terrible.

Raoul Laparra"

Etnofonia.

Obra del cançoner popular de Catalunya. *Materials*. Vol. I, fasc. II.
Memòries de missions de recerca, estudis monogràfics, cròniques per JOAN
LLONGUERES; HIGINI ANGLÈS, *prev.*; PERE BOHIGAS; JAUME MASSÓ TORRENTS;
LLUÍS RAMEU, *prev.*; FRANCESC PUJOL; JOAN PUNTI *i* Collell, *prev.* — Bar-
celona, 1928.

Già nel terzo fascicolo del 1926 di questa stessa Rivista ebbi l'onore di recensire il primo fascicolo dell'importantissima opera in cui verrà raccolto e studiato tutto il prezioso patrimonio della musica tradizionale catalana.

Il secondo fascicolo, di 384 pagine di gran formato, ricco di quaranta belle riproduzioni fotografiche di ritratti di illustri musicisti e musicologi, fra i quali primeggia splendido quello del compianto Pedrell nonchè di ignoti rapsodi popolareschi, affratellati dalla stessa fiamma d'amore per la musica nazionale;

RIVISTA MUSICALE ITALIANA

con innumerevoli esempi musicali di tutti i generi profani e religiosi usati dal popolo catalano; con amplissimi indici onomastici, toponimici, bibliografici, ecc.; si può veramente affermare volume di raro pregio per gli studiosi di etnofonia. Non canzoniere frutto di selezione e talvolta di manipolazione per rendere più intelligibile e gradevole ai più un materiale spesso ostico al nostro senso musicale; ma volume in cui è pubblicato tutto il materiale come è stato raccolto per formare, più tardi, il canzoniere.

A volerne fare una recensione accurata, con tutte le osservazioni e i raffronti che, anche a una prima fugace lettura, s'affollano alla mente, e in maniera da dare ai lettori una idea esatta di ciò che esso contiene e vale, ci sarebbe da far un altro volume.

Sfogliando questo grosso fascicolo mi pare quasi di trovarmi in Sardegna, tanta è l'assonanza di molti vocaboli catalani, che qua e là mi occhieggiano di tra le pagine, con quelli corrispondenti di certe regioni sarde e tanta è la identità del « tipo » umano in ogni minimo dettaglio di struttura anatomica e sfumatura fisiologica, in ogni particolare di vestito, dei cantori popoleschi catalani con quelli sardi. Sono le stesse rughe dei volti come le stesse pieghe dei berretti.

La musica, no, ch'è in Sardegna, il particolare colore etnico della musica catalana, non vivo che in un solo centro: Alghero. La etnofonia della Catalogna anzi, si distacca, come del resto la lingua, dalla stessa etnofonia spagnuola propriamente detta, con la quale ha, indubbiamente, un unico strato fondamentale.

Del ricchissimo materiale diligentemente e intelligentemente raccolto dai diversi studiosi della musica tradizionale catalana nelle pregiate monografie che formano il fascicolo di cui discorriamo, mi piace offrire ai lettori di questa Rivista lo spunto di una laude che, a pag. 207, fa parte dell'importantissimo studio: *La versió autèntica dels goigs del roser de tot l'any* di Lluís Romen, *prev. organista de la seu de vich*:

Entrada

Respost

e lo spunto di una canzone a ballo detta *sardana* [se qualche lettore avesse il malinconico desiderio di conoscere il mio modesto pensiero anche su la *sardana* non avrà che da leggersi le mie *Bricciche di etnofonia sarda* in «Musica d'oggi», luglio 1923 e febbraio 1925] che a pag. 269 del volume, è compresa nello studio del signor Francesc Pujol: *L'obra del Cançoner popular de Catalunya*, che è poi una relazione dall'egregio musicologo letta al congresso di storia della musica tenuto a Vienna dal 26 al 31 di marzo del 1927 in occasione della commemorazione beethoveniana. La detta *sardana* i fanciulli danzano attorno al fuoco che si accende alla vigilia di S. Giovanni, S. Isidoro e altri santi.

(♩. = 108)

E della stessa relazione regalo ai lettori una canzone che nell'Isola di Maiorca si canta alla raccolta delle ulive, delle mandorle e altri frutti:

Allegretto (♩ = 80)

Se non sono riuscito a invogliare i miei egregi colleghi in...

RIVISTA MUSICALE ITALIANA

RECENSIONI

489

etnofonia a procurarsi l'importante volume e leggerlo, è proprio segno che non sono riuscito a metterne in evidenza tutta la bellezza artistica e la sapienza musicologica. Dunque tutta colpa mia, chè dell'entusiasmo dei musicologi e musicisti nostrani per la musica etnica non posso dubitare per non fare offesa a noi stessi.

G. F.

Obra del Cançoner popular de Catalunya, Materials Memòries de Missions de recerca, Estudis monogràfics, cròniques, par JOHAN LLONGUERES, HIGINI ANGLÈS, LLUIS ROMÈU, FRANCESCO PUJOL, etc., volume I. Barcelona, 1928, 1 vol. in-4°.

C'est un Mécène, comme on voudrait en trouver de semblables en France,

M. Rafel Patxot i Jubert, à qui la chanson populaire catalane a dû l'initiative dont le titre qu'on vient de lire révèle l'intérêt, initiative pleine surtout de promesses, et déjà nous valant des préparations qui sont pour nous les réalisations les plus instructives. A la suite d'un premier fascicule principalement consacré à faire le tour d'une œuvre déjà ancienne, celle de Mila i Fontanals, — un des premiers folkloristes dans l'ordre du temps, auteur de travaux et de recueils sur la poésie populaire catalane dont les plus anciens remontent à 1853, œuvre d'un précurseur, mais qui a pour nous le défaut de traiter le sujet au point de vue purement littéraire, et non musical, — la partie plus importante de ce recueil de « Materials » nous fait connaître les résultats des premières enquêtes entreprises, à partir de 1922, sous les auspices del' « Orfeo Català », pour rechercher les chansons populaires dans toutes les parties de la Catalogne, jusque dans les Baléares, principalement dans l'île de Majorque. Aux noms de MM. J. Llongueres, H. Anglès, L. Romèu, F. Pujol, qui, au point de vue musical, ont coopéré à ces travaux collectifs, il convient d'ajouter celui de M. Lluís Millet, qui en fut en partie l'animateur, et dont une conférence sur le Chant populaire religieux a servi de point de départ à un long travail, très approfondi, sur une chanson qui est plutôt du domaine de la musique religieuse que du folklore proprement dit, mais qui s'y rattache : *La Versió autèntica dels Goigs del Roser de tot l'any*. Une communication de M. Francesc Pujol, présentée au congrès de Vienne l'an dernier et écrite en français, contient une cinquantaine de mélodies populaires, recueillies çà et là en Catalogne ; les articles de MM. J. Llongheres et Higiní Anglès en donnent un bien plus grand nombre, de provenances plus étroitement localisées. Voilà qui nous permet d'attendre patiemment la publication du *Cançoner popular de Catalunya* dont ces divers chapitres nous donnent un avant-goût, et qui, nous le voyons par eux seuls, promet de devenir, quand l'ensemble en aura été constitué, un des monuments les plus importants, les plus considérables et les plus précieux du folklore musical européen. — JULIEN TIERSOT.

Materials — Volum I — Fascicle I.

Vida musical

En las márgenes del 'Romancerillo'

La *Obra del Cançoner popular de Catalunya* ha comenzado la publicación de sus fascículos de estudios preliminares. Bajo el epígrafe general *Materials*, el primer fascículo aparecido titúlase *Observacions, apèndixs i notes al «Romancerillo Catalán», de Manuel Milà i Fontanals*, con el subtítulo y autores: *Estudi d'un exemplar amb notes inèdites del mateix autor, per Francesc Pujol i Joan Puní, prev.*

El melómano, conocedor superficial de nuestras canciones, que las ama, pero no entrañablemente, como diría irónico cierto amigo mío, si hojea este fascículo, al punto lo arrojará lejos de sí indignado y declarará que se mofan de él y le engañan. No hallará allí canciones de las recientemente descubiertas que pueda añadir al repertorio que tararea, ni siquiera canciones de las ya conocidas, y no sabrá qué hacer con lo que a él se le antojarán insignificantes retazos, fragmentos inconexos y noticias sin mayor interés, todo ello catalogado y ordenado con inútil nimiedad pueril.

¡Ah!, el fascículo en cuestión no es para los muchos llamados, sino para los pocos escogidos. Y éstos sí apreciarán el mérito del paciente trabajo de las autoridades en la materia que lo firman y hallarán en él la más pura delectación espiritual.

Como se lee en las palabras de introducción, enfrascada en su labor la *Obra del Cancionero*, tuvo la afortunada coyuntura de estudiar con todo detenimiento un ejemplar de la segunda edición del *Romancerillo* (año 1882), perteneciente a la Biblioteca de Cataluña por legado del bibliógrafo de Milá, José Roig y Roqué. El susodicho ejemplar había sido enriquecido por su autor con copioso caudal de anotaciones marginales, preparando, si no una tercera edición de la obra, que esto debió de ser para Milá un sueño utópico, cuando menos el último libro de la serie que anunciaba en el prólogo de la segunda edición: *Romancerillo catalán.—Observacions, apèndixs i notes*, título que ha sido adoptado con ligera modificación para el actual fascículo.

La transcripción de las consabidas notas no era cosa fácilmente hacedera. Ya se sabe que los apuntes que se toman para uso personal son muchas veces abreviaciones que cuesta mucho entender, cuando no son palabras o signos convencionales del todo indescifrables. En el caso de Milá hay que agregar otra dificultad, que es su mala letra; tan mala que, según se nos dice, le acarreó repetidas veces las donosas reconvenciones de su amigo alguerense, el erudito lingüista José Frank. Sin que nos lo dijeran expresa-

mente, bien imagináramos las horas que han empleado en solucionar tanto enigma y aclarar tanta dificultad los beneméritos mosén Puní y Francisco Pujol; mas ellos son varones que sólo cuentan en el curso de sus días las horas en que el espíritu se eleva por encima de las vulgares contingencias.

Horas non numero nisi serenas.

En diferentes capítulos han quedado clasificadas, según su índole, las anotaciones marginales de Milá. El capítulo I ofrece las versiones nuevas de textos; algunas canciones comportan más de una versión, como las tituladas «Contento de San José» y «Otro Divino»; la canción «El estudiante de Vich» tiene una nueva versión *in extenso* por demás interesante. En el capítulo II se reúnen los «complementos de versión»; versos sueltos o breves aclaraciones. Los capítulos subsiguientes presentan las «versiones con indicación de origen que Milá cita, pero no transcribe»; las «procedencias de canciones consignadas por Milá»; las «procedencias conjeturales»; noticias biográficas de los colectores; el señalamiento de las canciones recogidas por cada uno de los colectores; notas folklóricas, notas diversos y otras cuya significación no ha podido desentrañar la sagacidad de los investigadores. En fin, el capítulo XII contiene una fe de erratas, resultante de las notas marginales, que completa copiosamente la que el mismo Milá introdujo en la página XIX del *Romancerillo*. Una serie de índices de canciones afectadas por las notas de Milá, de colectores, de procedencias y otros, muy completos todos, facilitarán notablemente el instrumento de estudio que hoy nos brinda la *Obra del Cancionero popular de Cataluña*.

El puro goce que sintieran los «obrerros» del *Cancionero* en el íntimo comercio con el *Romancerillo Catalán*, de Milá y Fontanals, podemos sentirlo ahora nosotros merced a la reciente publicación,

aunque sin el mérito de sus angustias y cavilaciones. El viejo *Romancerillo* y el flamante fascículo nos acompañarán en nuestras vacaciones, ya nos solacemos blandamente «a la vora de la mar», ya nos conduzcan nuestros firmes pasos «a dalt de la muntanya, lloc solitiu». El mundo de las canciones y de la tradición florecerá dentro de nosotros mismos y en torno nuestro. El afán por colocar en su lugar correspondiente en el *Romancerillo* las notas y aclaraciones que desde este momento poseemos, nos obligará a conocer mejor y en todos sus detalles cada canción, que surgirá con más vigoroso colorido y con palpitaciones de vida.

Sentiremos por ende la inefable fruición de aproximarnos espiritualmente al «Patriarca de la nostra cançonística»; a su memoria uniremos la de otro patriarca, Mariano Aguiló; y por natural enlace nos remontaremos al precursor, a cuya memo-

ria apareció dedicado el Romancerillo, «Pablo Piferrer y Fábregas, poeta, historiador y crítico, grande amador de la poesía popular.» Nos harán también compañía los colaboradores de Milá, que recogieron canciones y se las remitieron; desde la buena mujer innominada de La Espluga de Francolí, y la anónima criada de Vallfogona de Ribas, y el zapatero de Olot En Marruí, hasta las figuras por diversos conceptos significativas del polígrafo barcelonés Bergues de las Casas, el historiador gerundense Pujol y Camps, el lulista mallorquín Obrador y Bennassar, el autor inmortal de «Canigó»; incluyendo, naturalmente, al maestro Piqué, músico mayor de regimiento, apreciado compositor en su tiempo y por añadidura coleccionista de cantos españoles, cuyo nombre salvó Milá del olvido solicitando su colaboración musical para el Romancerillo y agradeciéndosela en estos términos: «A la amistad y al saber musical del profundo maestro don José Piqué y Cervero, soy deudor de la notación, no siempre fácil, de estas

composicioncitas.»

No éramos nosotros ciertamente quienes deseábamos que la primera publicación de la Obra del Cancionero popular de Cataluña fuese un leve trabajo de divulgación. No era del caso empezar dando una especie de satisfacción a un sector de opinión cuya impaciencia, si es que realmente existe, sólo pudiera atribuirse a la incompreensión de que se lleven a cabo larga, paciente y ocultamente los estudios preparatorios de una vasta realización. No necesitamos mayor amenidad externa. Congratulémonos de la dignidad y seriedad de esta primera lista en la Obra del Cancionero y no dudemos de su positiva utilidad. ¿Qué más queremos? Tribútase un homenaje al gran Milá y enáltécese la canción que él con tanto amor perseverante, como lucidez intelectual, recogió de los labios y del corazón de nuestro pueblo.

VICENTE M.^a DE GIBERT

(«La Vanguardia» Barcelona. N° 19,472 - 17 juliol 1926)

L'obra del Cançoner Popular

NO cal enaltir una vegada més la transcendència de la *Fundació Concepció Rabell Vidua Romaguera*, en les diverses branques de la cultura nostra que protegeix. El nom de la il·lustre dama romandrà sempre més com a exemple altíssim d'amor generosa a les coses del nostre esperit, i mourà sempre les ànimes dels poderosos qui siguin capaços de sentir la noblesa d'una nissaga cultural de les qui més han honorat les terres mediterrànies, a honorar-se amb noves i cada cop més eficaces generositats. Al nom beneït de la senyora Rabell va unit ja indissolublement el del seu gloriós marmesor R. Patxot i Joubert qui, amb clara intel·ligència i fervorós propòsit, sap canalitzar en obres de ciència, lletres i arts la deu rica de mitjans que la gran dama creava.

Així és ja una realitat esplendorosa l'obra magna del nostre Cançoner Popular. El material aplegat és enorme; a l'obra dels homes eminents d'ahir, s'ajunten en fecunda col·laboració els treballs infadigables dels homes d'avui; un estol nombrós d'erudits, músics i folkloristes hi treballa; ardits, intel·ligents recercadors, recorren arreu pobles i costes i muntanyes, en cerca de noves adquisicions; les troballes de noves variants, de cançons inèdites, es fan cada dia i tenen una valor extraordinària. No trigarem molt a posseir en elegants publicacions, com les qui ens oferiran el gran tresor de les *Cròniques*, el tresor inestimable de la música i de la cançó nomenades populars.

Abans, però, l'«Obra del Cançoner» es proposa de publicar en forma de fascicles, amb el títol genèric de *Materials*, una sèrie de volums on «s'encabiran detalls diversos de les tasques en curs d'execució; s'hi estudiaran qüestions tècniques, aspectes literaris, digressions històriques, notes de folklore, i, demés, s'hi exposaran les impressions personals dels *missioners* qui, per encàrrec de l'obra, han anat a cercar cançons per terres de llengua catalana. Clourà cada volum un historial de la tasca feta...»

El primer fascicle de *Materials* acaba de publicar-se. Porta, en l'elegància i la pulcritud de la presentació, el segell inconfusible de tot el que la Fundació Rabell publica. I és un homenatge al patriarca de les nostres lletres i dels treballs folklòrics nostres, En Manuel Milà i Fontanals. Ens el presenten dos noms ben prestigiosos: l'eminent mestre Francesc Pujol, l'illustre sacerdot i poeta Mossèn Joan Puntí. Es titula «Observacions, apèndix i notes al *Romancerillo Catalàn*, de Manuel Milà i Fontanals».

Es tracta de la publicació de les notes i observacions que havia anat escrivint el gran professor als marges d'un exemplar del seu famós *Romancerillo*, avui propietat del nostre Institut. Les dificultats enormes en la lectura i la interpretació d'aquestes notes, escrites per a ús propi del seu autor, plenes d'abreviacions, de signes estranys, superposicions de paraules, apuntacions verament gèroglífiques i, afegim-hi encara, escrites en una lletra desesperant, ha estat duta a cap pels senyors Pujol i Puntí, amb una amorosa paciència, amb una eficàcia intel·ligent dignes de tota lloança. Tots els qui s'interessin per aquestes coses, tots els amants de l'obra d'En Milà, i els admiradors del «*Romancerillo*», els deuen un agraïment sense reserves. Ells han sabut, per altra banda, ordenar d'una manera metòdica, verament científica, els resultats de llur treball. No ha de resultar enutjosa, ans ha de produir un plaer veritable i un desig de posseir aquest interessantíssim fascicle l'enumeració dels temes qui formen els seus Capítols: Versions noves — Complementes de versió — Versions amb indicacions d'origen, que en Milà cita, però no transcriu — Procedències de Cançons consignades per En Milà — Procedències conjecturals — Collectors. Notes biogràfiques. — Collectors, Cançons per ells recollides. — Notes folklòriques. — Notes diverses. — Material. — Notes d'utilització desconeguda. — Després segueixen els índexs següents: Index de les cançons a les quals En Milà afegeix noves versions. — Index de les versions a les quals En Milà afegeix complementes. — Index de llocs citats per En Milà i suma de les cançons que en procedeixen. — Index dels llocs conjecturats per raó dels collectors i suma de les cançons que en procedeixen. — Index dels col·lectors i suma de les cançons per ells recollides. — Index onomàstic. — Index toponímic. — Index d'entitats. — Index bibliogràfics.

Creiem haver assenyalat la importància d'aquest substanciós fascicle i expresseu la nostra joia per aquest començament feliç de la gran obra del Cançoner Popular.

F.

(«La Veu de Catalunya» Barcelona. N° 9.403 — 20 juliol 1926)

GUARRO